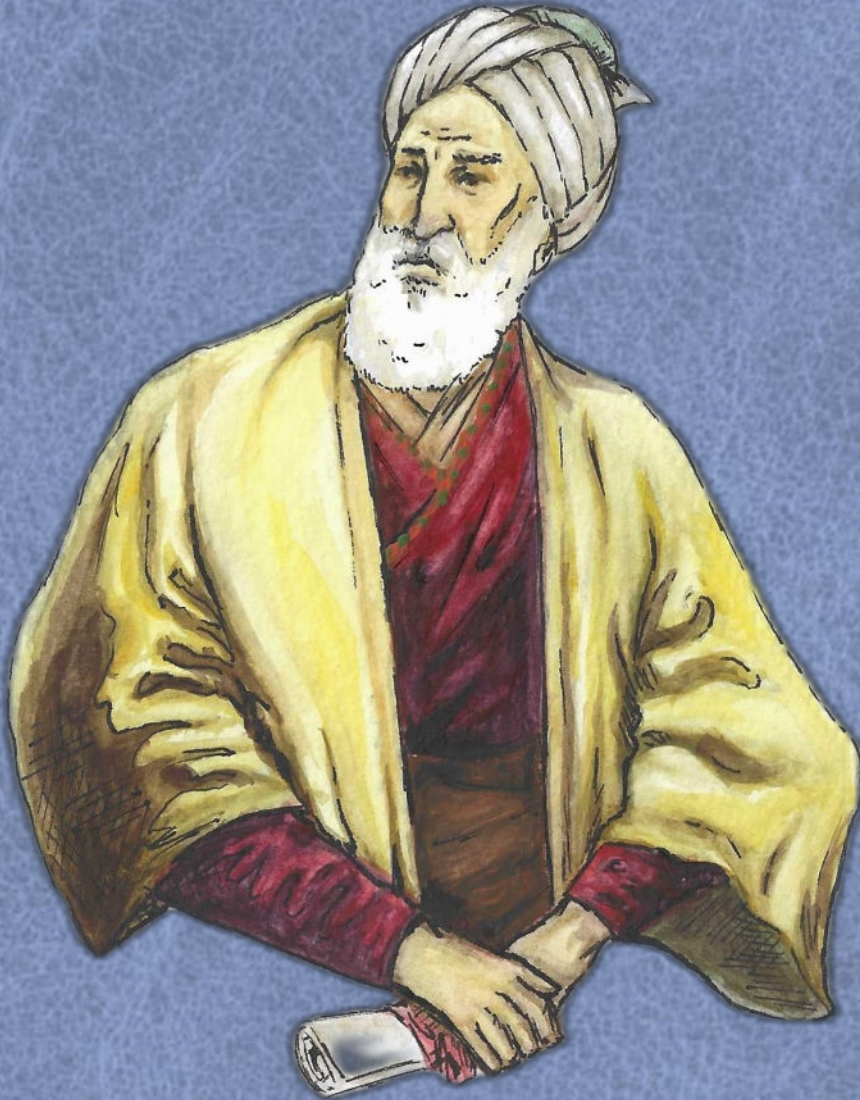

MIZIKA

İbrahim Cinkaya Sosyal Bilimler Lisesi

*Ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-i sebâdan gayrı*

TAKDİM

*Mende Mecnûn'dan füzûn âşıklık isti'dâdı var
Âşık-ı sâdik menem Mecnûn'un ancak adı var.*

*(Bende Mecnun'dan daha çok âşıklık yeteneği vardır.
Sevgide, sadakat gösteren âşık benim, Mecnun'un ancak adı var.)*

Aşk ve ızdırap şairi... Türk ve dünya edebiyatının klasikleri arasına giren eserlerin sanatçısı, çağının ötesine de hitap eden büyük şair...Ve 100. Yıl...

Bu sayımızda ünü dünya edebiyatına da mal olmuş, Türk edebiyatının gelmiş geçmiş en önemli Türk şairlerinden birisini, Fuzulî'yi ele alacağız. Fuzulî'nin içinde yer aldığı divan edebiyatımız ve bugünlerde içinden geçtiğimiz ve büyük bir coşkuyla idrak ettiğimiz Cumhuriyetimizin 100. yılı da dergimizin temel konusunu oluşturdu.

İbrahim Cinkaya Sosyal Bilimler Lisesi, Türkiye'nin önemli akademik, sosyal, sanatsal ve sportif başarılarına imza atmış bir okulu olarak kültürel alana da önemli hizmet etmekte, öğrencilerimizin farklı becerilerini yansıtmalarına imkan sunmaktadır. Bu anlamda Mızıkâ ve Mercury dergilerimiz yılda iki defa yayımlanmakta. Ayrıca Metaverse, İCSBL Hukuk gibi çıkardığımız diğer dergilerle de öğrencilerimizin yazılarının yayımlanmasına imkân tanınmaktadır. Okulumuzun en temel yayınlarından birisi olan Mızıkâ dergisi 11. sayısında şiirde bile bilimi önceleyen ve "**bilimsiz şiir temelsiz duvar gibidir, temelsiz duvar da değersizdir.**" diyen ünlü Türk şairi Fuzulî'nin yüzyıllar öncesinden günümüze ışık tutan bakış açısını okuyucularımızla paylaşmaktadır. Şiirin sözlerin özü olduğunu, ciltler dolusu bilginin şiirle darasının alındığını bize bir kere daha hatırlatan Fuzulî, "**aşk imiş her ne var alemde, ilm bir kıyl-u kal imiş ancak**" sözleriyle de yapılan her işin büyük bir aşkla yapılması gerektiğini ne kadar da güzel ifade etmektedir. Biz de İbrahim Cinkaya Sosyal Bilimler Lisesi olarak öğretmen ve öğrencilerimizle birlikte Türkiye'miz için bulunduğumuz her bir alanda en iyisi olmak ve en güzelini yapmak için azimle ve aşkla gayretimize devam edeceğiz. Cumhuriyetimizin 100. yılını kutladığımız bu günlerde Fuzulî ve divan edebiyatının ve tarihimizin köklerinden aldığımız güçle, geçmişimize sahip çıkarak, geleceğimize yön verme noktasında okulumuz ve öğrencilerimiz hep bir çaba içerisinde olacaklardır. Yahya Kemal'in dediği gibi

"Ne harâbî ne harabatıyım,

Kökü mazide olan âtiyim." üşüncesinden hareketle Divan Edebiyatının en güçlü şairini, Cumhuriyetimizin 100. yılında ele alarak geçmişle günümüzü ve geleceği harmanlayarak geleceğin ufkuna bir güneş gibi doğacağız.

Bu sayımızda ve önceki sayılarımızda yazılarını okuyucularımızla paylaşmaktan gurur duyduğumuz öğrencilerimize ve onları bu anlamda yüreklendiren ve rehberlik yapan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerimiz Selda Tuna İş, Hüseyin Acar ve Zümre Başkanımız Mustafa Yalazan öğretmenimize öğrencilerimiz adına çok teşekkür ediyorum.

İyi okumalar.

Dr. Muhammet OĞUR
Okul Müdürü

Yayıncı

İbrahim Cinkaya Sosyal Bilimler Lisesi

Yıl: 6 Sayı: 11

Okul Müdürü

Dr. Muhammet OGUR

Seçici Kurul

Mustafa YALAZAN

Hüseyin ACAR

SELDA TUNA İŞ

Editör

Selin HELVACILAR

Yayın İnceleme Kurulu

Gülce ÇAKAN

Emre ÇAĞİN

Sedanur AYIK

Kapak

Zehra Sena SONGÜR

Edebiyat,

Kültür ve Sanat Dergisi

İletişim:

İbrahim Cinkaya Blv. No:47/A

Merkezefendi/Denizli

Fax:+90 258 371 48 91

e-posta: mizikadergi@hotmail.com

 mizikadergi

4

Fuzuli

Dudu Naz AKTAŞ

6

Leylâ vü Mecnûn

Eylül Uğur KAYNAR

8

Su Kasidesi

Ecrin ER

10

Leylak Kokusu

Emine ERDOĞAN

11

16. Yüzyıl Edebiyatı

Yağmur GÜNDÜZ

12

Karanlıkta Yakamoz

Emine Feyzan KOÇ

13

Cumhuriyet Zenginliği

Ecrin ER

14

Cumhuriyetin Işıklı

Çiçekleri

Burak Kaan İNCELER

İçerik

16 Geleneksel Sanatlar
İclal KAÇAR

17 Şiir
Berru BULDANLIOĞLU

18 Özdeğer
Nisanur YELCİ

19 Üç öncesi, Bir sonrası
Elifsu EKİCİ

20 Şiirin Sesi
Fatmanur YILMAZ

21 Şiirin Tanımı
Selin HELVACILAR

22 Bir Adam, Bir Kedi
Rabia Merve YORUMAZ

24 Var Olmak
Şerife KARINCA

26 Akşam ve Düşlerim
Emre ÇAĞİN

27 Merhametin Gölgesinde
Bir Medeniyet
Özde TARHAN

28 Fırtınadaki Fidanlar
Dudu Naz AKDAŞ

30 Cengiz Aytmatov'un Eser-
lerinde Kadın/ Analar
Cennet Naz KISA

32 Söğüt Ağacı
Ayşenur BOZOĞLU

Fuzuli

Fuzuli divan edebiyatının en büyük şairi olarak tarihe geçmiştir. Aşk ve ızdırabı döneminin yazarlarından çok daha etkili anlatmış bu da Fuzuli'nin en büyük şairlerden olmasının ilk büyük adımı olmuştur.

Asıl adı Mehmet olan Fuzuli'nin hayatı hakkında birinci elden yazılmış kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bu nedenle Fuzuli hakkındaki bilgilerin çoğu eserlerinden çıkarım yapılarak bulunmuştur. Fuzuli'nin kesin olmamakla birlikte 1483'te doğduğu ve 1556 yılında ise vefat ettiği düşünülmektedir. Bağdat ve Kerbela çerçevesinde yaşamış olan Fuzuli'nin kişiliği ve düşüncelerinin oluşmasında doğduğu coğrafya oldukça etkili olmuştur.

Tasavvuf şiirleri yazmasındaki en önemli etken bulunduğu coğrafya da diyebiliriz. Yine eserlerinden yola çıkarak iyi bir eğitim aldığı, islami bilimler ve İran edebiyatı ile ilgilendiğini söyleyebiliriz. Arapça Farsça ve Türkçeye hakim olması onu döneminin ender rastlanan şairlerinden yapmıştır. Bu dillerde ayrı ayrı yazdığı üç divanı ile üç dilde de divan yazan tek divan edebiyatı şairi olma unvanını da elinde taşır. Sadece işlediği konu değil işleyiş şekli de ustaca ve etkileyicidir. Dönemine göre dili sade olmasına rağmen sanatkârane bir biçimde eserlerini yazmıştır. Peki bu kadar önemli ve yetenekli bir insan neden halk dilinde lüzumsuz anlamına gelen fuzuli mahlasını almak istemiştir? Bu sorunun cevabını Farsça divanının girişinde şu kelimelerle vermiştir:

“Şiire başlarken günlerce bir mahlas almak yolunda düşündüm. Seçtiğim mahlasa bir müddet sonra bir ortak çıktığı için bir başka mahlas alıyordum. Nihayet benden önce gelen şairlerin ibareleri değil mahlasları kapıştıklarını anladım. Karışıklığı ortadan kaldırmak üzere Fuzûlî mahlasını seçtim. Bu adı kimsenin sevmeyeceğini ve bu sebeple almayacağını tahmin ettiğim için adaşlık endişesinden kurtuldum. Ayrıca ben, Allah'ın inâyetiyle bütün ilim ve fenleri nefsinde toplamış bir insan olarak geçiniyordum. Mahlasım bu amacı da içine alır.” böylece Fuzuli hem eserlerini hem de yeteneklerini kimseyle karıştırılmadan gösterebilmiştir.

Şiir, Fuzuli için bambaşka bir sevgi ve arzu taşır. İnsanların güzel ve ölçülü sözden hoşlanma tabiatı ile yaratıldığını düşünür ve birçok eserinde de buna değinir. Öyle ki Fuzuli'nin deyimiyle şiir “ insanı yücelten ilâhî bir hediyedir.” Aynı zamanda şiirin elinde çok büyük bir güç tuttuğunu bu yüzden de Türkçe divanının mukaddimesinde şiirin insanî, imanî ve ahlâkî gayeler doğrultusunda yazılması gerektiğini ustaca öğütlemiştir.

Fuzuli'nin şiirlerini üç temel esasta ele alabiliriz: aşk(ilahi aşk), ızdırab ve ilim. Şiirlerinde bu üç esastan en az birini mutlaka işlemiş ve işlenmesini istemiştir. Eserlerinde bu üç esasın da ayrı ayrı çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

İlim Fuzuli'ye göre şiirin temelini oluşturmaktadır. Yani ilimsiz bir şiir, şiir değildir demek istiyor. Fuzuli eserinde "İlimsiz şiir, temelsiz bir duvar gibidir ve yine ilimden yoksun şiir, ruhsuz beden gibi cansız, hareketsiz ve revnaksızdır." diyerek görüşlerini dünyaya yaymıştır. Şair hayatı boyunca imkanlarını zorlayarak ilimle uğraşmıştır coğrafya fark etmeksizin bulabildiği tüm bilgileri öğrenip öğrendiği bilgileri dili kullanım biçimiyle harmanlamıştır. Böylece unutulmaz eserler bırakmıştır.

"Aşk imiş her ne var âlemde

İlm bir kıl ü kâl imiş ancak"

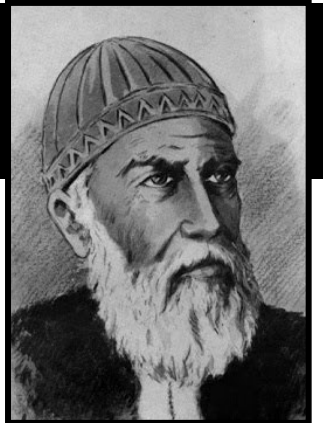
Dizelerinde bahsedildiği gibi Fuzuli'ye göre aşk sadece bir kavram değil, evrende var olan ve olmayan her maddenin aslı ve esasıdır, ruha duyulan en yüce duygulardandır. Bu olağanüstü aşk duygusunu yine olağanüstü bir lirizm ve sanat gücüyle ifade etmiştir. Dolayısıyla divan edebiyatının en büyük şairi olması kaçınılmaz olmuştur. Fuzuli'yi divan edebiyatının diğer sairlerinden ayıran en büyük özelliklerinden birisi de ilahi aşk ve tasavvufu uğraşmasıdır. Bunun nedenlerinden biri olarak Kerbelâ'nın dini bir coğrafya olmasını gösterebiliriz. Dini coğrafyadan etkilenecek tasavvufa yönelmiş ve Hadikatü's Süeda gibi Kerbelâ'dan bahsettiği ya da Su Kasidesi gibi Hz. Muhammed'den bahsettiği eserler ortaya koymuştur ve daha birçok eserinde ufak da önemli din adamlarından, peygamberlerden bahsetmiştir.

Fuzuli en lirik ızdırap şairidir. Aşk ve ızdırap temalarını ilim temelini üstündeki kolonlara benzetmek yanlış olmaz. Kimi zaman aşk, ızdırap anlamına gelmiş kimi zamansa birbirlerinin tetikleyicileri olmuşlardır. Zamanla Fuzuli'nin şiirlerin ayrılmaz ikilisi haline gelmişlerdir. Öyle ki Leyla vü Mecnun eserinde işlediği derin aşk, kavuşma arzusundan çok ızdırap çekmeye yakındır. Bu özelliğiyle Mecnun artık aşkına değil aşkın ızdırabına aşık olmuştur... Fuzuli, aynı zamanda şiirin ızdıraptan da beslendiğini dizelerle aktarmıştır: "Şiirin asıl sermayesi derttir; gönlünde ızdırap, dert bulunmayan, ciğeri yaralı olmayan insanın şiiri tat ve zevkten uzak olur. İzdırap ve dert şiiri etkili kılar." Eğer somut anlamda anlatmamız gerekirse dil ve anlatım insanın bedeniye ızdırap, aşk ve ilim insanın ruhunu oluşturur. İnsan, ruhu olmadan ne kadar boş ve anlamsızsa şiir de aşk, ızdırap ve ilim olmadan o kadar anlamsızdır.

"Tanrım aşk belasıyla beni tanıştı bir an bile aşk belasından uzak tutma beni."

"Senin ayrılığında hayatı sona erdirme özelliği gizlidir ayrılığın ölüm demektir. Senden ayrı düşüp de hala yaşayanlara hayranım."

Fuzuli

/ Dudu Naz AKTAŞ

Fuzulî'nin Leylâ vü Mecnûn Eseri Hakkında İnceleme

Leylâ ile Mecnun efsanesi Arap edebiyatında 10. yüzyılda çok yaygın bir hale gelmiş, Mecnun'a ait olduğu söylenen şiirlerin arasına nesirler de eklenerek hikaye haline getirilmiştir. Bu konu daha sonra Fars ve Türk edebiyatında da işlenmiştir. Bunların arasında en ünlüsü Fuzulî'nin 1535'te yazdığı Leylâ vü Mecnun adlı mesnevisidir.

Leylâ ve Mecnun hikâyesini Türkçe olarak anlatan en güzel eserin Fuzulî'nin Leylâ vü Mecnûn'u olduğu kabul edilir. Aruzun "mef'ûlü mefâilün fe'ûlün" kalıbıyla 1535 yılında yazılan mesnevi mensur bir girişle (dîbâce) başlar. Tevhid, münâcât, mi'râciyye, na't, sâkînâme, Kanuni Sultan Süleyman'a methiye ve sebep-i te'lîf bölümlerden sonra Leylâ ile Mecnûn'un aşk hikâyesi lirik bir üslupla anlatılır. Araya gazelleri ve murabbaları da itinayla serpiştiren Fuzulî, eserinin yazılış sebebini anlatırken İstanbullu birtakım şairlerin kendisinden bir Leylâ ve Mecnûn hikâyesi yazmasını istediklerinde bunu bir imtihan olarak kabul ettiğini ve eserini kısa zamanda yazıp bitirdiğini söyler. Fuzulî'nin bahsettiği şairler Kanuni'nin Bağdat seferine katılan Taşlıcalı Yahyâ Bey, Hayâlî Bey, Celâlzâde Mustafa Çelebi ve Üsküdarlı Aşkî'dir.

Mesnevi kısaca şöyledir:

Mecnun, bir kabile reisinin dualar ve adaklarla dünyaya gelmiş olan Kays adlı oğludur. Medresede bir başka kabile reisinin kızı olan Leylâ ile tanışır. Bu iki genç birbirlerine aşık olurlar. Medresede başlayıp gittikçe büyüyen bu aşkı Leylâ'nın annesi öğrenir. Kızının bu durumuna kızan annesi, kızına kızar ve bir daha medreseye göndermez. Kays okulda Leylâ'yı göremeyince üzüntüden çılgına döner, başını alıp çöllere gider ve "Mecnun" diye anılmaya başlar.

Mecnun'un babası, oğlunu bu durumdan kurtarmak için Leylâ'yı istese de Mecnun -deli, çılgın- oldu diye Leylâ'yı vermezler. Leylâ evden kaçarak, Mecnun'u çölde bulur. Halbuki o, çölde âhular, ceylanlar ve kuşlarla arkadaşlık etmektedir ve mecazi aşktan ilâhî aşka yükselmiştir. Bu sebeple Leylâ'yı tanımaz. Babası Mecnun'u iyileşmesi için Kâbe'ye götürür. Duaların kabul olduğu bu yerde Mecnun, kendisindeki aşkı daha da arttırması için Allah'a dua eder. Duası neticesinde aşkı daha da çoğalır ve bütün vaktini çöllerde geçirmeye başlar. Diğer tarafta ise Leylâ da aşk ıstırabı içindedir. Bir zaman sonra ailesi, Leylâ'yı İbn-i Selâm isimli zengin ve itibarlı birine verir. Ancak, Leylâ kendisini bir perinin sevdiğini ve eğer kendisine dokunursa ikisinin de mahvolacağını söyleyerek İbn-i Selâm'ı vuslatından uzak tutmayı başarır. Mecnun, çölde Leylâ'nın evlendiğini arkadaşı Zeyd'den işitince çok üzülür. Leylâ'ya acı bir sitem mektubu gönderir. Leylâ da durumunu bir mektupla Mecnun'a anlatır. Kendisini anlamadığından dolayı o da sitem eder.

Bir müddet sonra Mecnun'un ahı tutarak İbn-i Selâm ölür. Leylâ baba evine döner. Birçok tereddütten sonra her şeyi göze alarak, Mecnun'u çölde aramaya başlar. Fakat Mecnun, dünyadan elini eteğini çekmiş ilâhî aşk yüzünden Leylâ'nın maddî varlığını unutmuştur. Leylâ, çölde Mecnun'u bulduğu hâlde, Mecnun onu tanımaz. Leylâ onun erdiğini anlasa da yine onsuz yaşayamaz. Hastalanıp yataklara düşer. Kısa zaman sonra da ölür. Mecnun, Leylâ'nın ölüm haberini öğrenir. Gelip mezarını kucaklar, ağlayıp inler;

“Ya Rab manâ cism ü cân gerekmez/Cânânsuz cihân gerekmez.”

der ve kabri kucaklayarak ölür. Bir müddet sonra Mecnun'un sadık arkadaşı Zeyd rüyasında, Cennet bahçelerinde birbiriyle buluşmuş iki mesut sevgili görür. Bunlar kimdir? diye sorunca, derler ki: “Bunlar Mecnun ile onun vefalı sevgilisi Leylâ'dır. Aşk yoluna girip temiz öldükleri, aşklarını dünya hevesleriyle kirlletmedikleri için burada buluştular.”

İki âşık cennette buluştuğu vakit mezarlarının türbeye dönüştüğü ya da dönüştürüldüğü söylenir.

Fuzûlî, Bağdat Valisi Üveys Paşa'ya sunduğu eserini kaleme almadan önce hikâyenin Farsça yazılmış örneklerini incelemiş, bunların içinde Nizâmî-i Gencevî'nin mesnevisini kendisine örnek edinmekle birlikte yer yer tasarruflarda bulunmuş, bazı motifleri değiştirmiş, özellikle konunun ele alınışında bir kısım değişiklikler yapmıştır. Meselâ Nizâmî'nin eserinde Leylâ Kays'ın amcasının kızı iken Fuzûlî onları akraba göstermez. Nizâmî zifaf gecesinde Leylâ'nın İbn Selâm'ı tokatlamasından bahseder, Fuzûlî ise Leylâ'ya, çocukluğundan beri kendisini bir cinin koruduğu ve eğer İbn Selâm kendisine dokunacak olursa cinin her ikisini de öldüreceği yalanını söyletir. Nizâmî, Leylâ ile Mecnûn'u çölde karşılaştırmazken Fuzûlî eserinin en lirik sahnesini çöldeki buluşma ile anlatır. Nizâmî'de olaylar Mecnûn'un ölümüyle sona ererken Fuzûlî iki âşığı cennette buluşturup mezarlarının türbeye dönüştüğünü söyler.

Fuzuli, Nizâmî'nin aksine mutlu sonla bitirmesi insana aşk inancı aşıyor. Mecnun'un aşkı öyle bir boyuta ulaşıyor ki hem deliriyor hem de Leylâ'yı tanımıyor. Bu kadar büyük bir aşkın insana nasıl zarar verdiğini görüyoruz. Ama asıl mesela Mecnun'un Leylâ'ya ulaşmaya çalışması değil. Bazı çalışmalarda da eserin giriş bölümünün başlarında yer alan üç rubainin ikincisi ele alınmış; fakat burada da Fuzulî'nin ne demek istediği anlaşılammıştır. Bu rubaide yer alan “râh-ı mecâz” ifadesinden yola çıkıldığında sürekli olarak bu eserin mecazi aşktan hakiki aşka geçişi anlattığı vurgulanmaktadır. Hâlbuki Fuzulî'nin mecazi dediği şey Leylâ değil, Leylâ vü Mecnûn hikâyesinin ta kendisidir.

Leylâ ve Mecnun için hazırlanmış motifler

/ Eylül Uğur KAYNAR

Kaynakça;

Kaçar, M. , Koşik, H.S.(2014). Fuzili'nin Leylâ Vü Mecnûn Mesnevisinin Dibacesi Hakkında Bazı Mülâhazalar. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/2 2014 s. 154-166.

Pala İskender. LEYLÂ VÜ MECNÛN. islamansiklopedisi.org.tr/leyla-vu-mecnun 24.02.2023

Leyla ile Mecnun. www.turkedebiyati.org/leyla-ile-mecnun/

SU KASİDESİ İNCELEMESİ

Suya vîrsün bâğ-bân gül-zârı zahmet çekmesün Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gül-zâra su

(Bahçıvan gül bahçesini sele versin (su ile mahvetsin) , boşuna yorulmasın; çünkü bin gül bahçesine su verse de senin yüzün gibi bir gül açılmaz.)

İnceleme: Hz. Muhammed'in yüzünden eksik olmayan gülümsemesi hiçbir gülümsemeye benzemez. Gülümsemesi eşsiz ve gül misali narin ve özeldir. Onun yaratıcısı Allah da bu gülün tek sahibidir. Büyük bir incelikte oluşturduğu bu çehre, sıradan bir suret değil bir işleme sanatı misali eşsiz, nadide bir tablo misali tek ve özgündür. Her canlının ilahı Allah, Hz. Muhammed'in gülümsemesini ve çehresini ayrı bir özenle yaratmıştır. O, cahiliye döneminde dünyaya gözlerini açan peygamberimiz, öyle bir gülümsemeye sahip olmalıdır ki görenlerin kalbine huzur , esenlik , güven ve şefkat verebilsin . Allah, inançsızları Allah yoluna çağıran Resul'ü insanlara öncülük etmesi ve insanların içine güven getirmesi için benzersiz bir gülümseme ile yaratmıştır.

Ohşadabilmez gubârını muharrir hattuna Hâme tek bahmahdan inse gözlerine kara su

(Hattatın beyaz kâğıda bakmaktan, kalem gibi, gözlerine kara su inse (kör olsa, kör oluncaya kadar uğraşsa yine de) gubârî (yazı) sını, senin yüzündeki tüylere benzetemez.)

İnceleme : Peygamberimizin sureti öyle bir düzen ile yaratılmıştır ki ne bir kimse ile aynıdır ne bir kimse ile benzer. Kendisine has özelliklere ve görünümüne sahiptir. Yüzündeki her bir zerre özel olarak hazırlanmıştır. Allahın elçisinin sahip olduğu bir suret hiçbir kimse tarafından üretilemez , bir benzeri daha işlenemez. Allah eşsiz ölçüsüyle peygamberimizin yüzünü yaratmıştır. Peygamberin yüzündeki güzellik yalnız maddi değildir , manevi özelliği daha da belirgindir. Yüzünde ne bir sinir ne de bir kin ifadesi vardır. Karşılaştığı her zorluğun üstesinden , üstün sabrı ve mantıklı kararları ile gelmiştir; her acısını , üzüntüsünü çevresini kırmadan içinde yaşamıştır. Görenlerin içine huzur getiren , sıkıntılarını alıp götüreren bir çehre hiçbir kimse tarafından yaratılamaz , benzeri dahi düşünülemez

Ârızun yâdiyla nem-nâk olsa müjgânım n'ola Zayi olmaz gül temennâsıyla virmek hâra su

(Senin yanağının anılması sebebiyle kirpiklerim ıslansa ne olur, buna şaşılır mı? Zira gül elde etmek dileği ile dikene verilen su boşa gitmez.)

İnceleme : Hz. Muhammed'in anılması bile gözlerimin dolmasına kafidir . İçimden yok olur gider bütün hüznün, keder. Aklıma getirdiğimde senin tek bir sözünü yeterli gözlerimi doldurmak için. Adının geçtiği her ortamdan yok olur hüznün , herkesin gönlünde yer etmiştir o eşsiz yüzün . Dayanamam adını işitmeye bile gözlerim dolar gözyaşıyla. Seni kalbimde hissederim en derinden . Varsa sana ulaşmak uğruna hüznün . Zorlansam da senin uğruna bu yolda hakikat için çalışmak mutluluk verir bana . Karşıma çıksa da binbir taş , diken sorun değil varsa eğer yolun sonunda sen . Ayaklarım kanlar içinde yolunda koşarken durmam koşarım sonunda sana ulaşmak varken.

Su yolın ol kûydan toprağ olup dutsam gerek Çün rakîbümdür dahî ol kûya koyman vara su

(Topraktan bir set olup su yolunu o mahalleden kesmeliyim, çünkü su benim rakibimdir, onu o yere bırakmam.)

İnceleme: Kökünden kesilmezse bu sarmaşık dolanıverir boynuna ölene, kadar bırakmaz seni . Olmaz ölümün bir son, tam tersine bir başlangıçtır başka ölü bedenlerin doğmasına. Mekke'de yaşanan cehalet aynı bu şekilde tüm masumların boynuna dolanarak onların canını alıyordu. Başladı İslam burada yayılmaya. Başladı gerçek kurtuluş dünyada anılmaya. Karşı olsa da bana tüm dünya dönmeyeceğim doğru yoldan . Bırakmayacağım onlara bu savaşı her daim ayakta ve güçlü olacağım . Biliyorum ki inandığım sürece duramaz kimse karşımda.

Dest-bûsı ârzûsıyla ger ölsem dostlar Kûze eylen toprağım sunun anunla yâra su

(Dostlarım! Şayet onun elini öpme arzusuyla ölürsem, öldükten sonra toprağımı testi yapın ve onunla sevgiliye su sunun.)

İnceleme: Adamışım kendimi senin uğruna. Seni görmenin hayali yeterli hayata tutunmama . Yolun sonunda sen varsın koşarım yorulmadan. Harcadım şu kısacık ömrümü sana . Olduysa eğer sana tek bir yardımım o vakit anlamını bulmuştur hayatım.

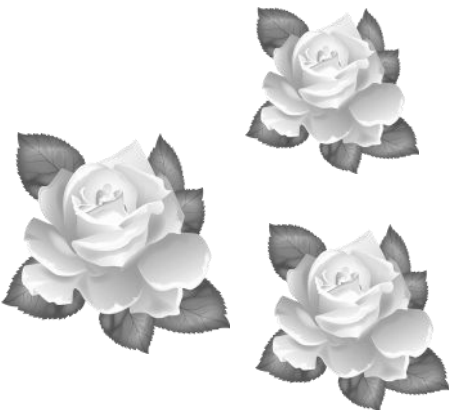
Seyyid-i nev-i beşer deryâ-ı dürr-i istifâ Kim sepüpdür mucizâtı âteş-i eşrâra su

(İnsanların efendisi, seçme inci denizi (olan Hz. Muhammed'in s.a.v) mucizeleri kötülerin ateşine su serpmiştir.)

İnceleme: İnanmak istemediler , yalan söylemekle itham ettiler. Bir mucize dilediler ama Muhammed'in gücünü bilemediler. Onu rezil edebileceklerini sandılar. Beklediklerini alamayınca kaçacak yer aradılar ama her yer Allah'ın kudretiyle kuşanmışken saklanacak yer bulamadılar Muhammed'in gücü bitmez , tükenmez varken arkasında böyle yüce bir İlah. İçlerindeki sönmek bilmeyen yangın yok olur Muhammed'in gücü , kudretiyle. Kim durabilir böyle bir gücün karşısında ? Şansı yoktur hiç kimsenin dayanmak için bir saniye karşısında. Ona karşı çıkmak , inanmamak ne büyük cehalet, bilirler mi yan gözle bakmak dahi ne büyük gaflet.

/ Ecrin ER

LEYLAK KOKUSU

Kızımız Bağdat sokaklarına annesinin istediği birkaç çeşit baharatı almak için yola koyulur. İncecik bedeni, çiçekleri kıskandıran güzelliği sokaktaki birçok insanın dikkatini çeker. Kızımızın ağlamaklı sisli gözleri yerli esnaf halka yabancıdır. Öyle ki cesur yürekli yetiştirilmeyen bu kız kendi gölgesinden bile korkar. Baskıcı sert bir baba faktörüyle büyüyen kızımız konuşurken titreyen sesi, istediğini söyleyemedikçe kanayan ruhu artık ona bile fazla gelen sevdasıyla birleşince iyice durgunlaşmış işin içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Babası, kızı amcasının oğluya nişanlamıştır. Laf söz olsun da istenmez oralarda, ondan muhtemel birkaç aya da düğün olur. Babası kızın başı bağlanınca yavaş yavaş çarşıya gitmesine rıza göstermeye başlar. Ondandır yerli esnaf halkın bu denli kıza yabancı olması. Lakin kızın yüzünde düğünü olacak bir genç kızın tebessümleri yoktur. Daha çok sabaha kadar ağlayan gözleri bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Utangaçlığından yahut insanlara yabancılığından kimseciklerle konuşmadan baharatçı dükkanına gelir. Annesinin özenle tembihlediği, “Sakin unutma bak!” diye eklediği baharatları alır. Dükkanda komşuları Nazende Hanım’ın oğlunu görür. Buğulu gözleri gitgide dolar. Birkaç saniyelik göz göze gelmeleri kızımızın ben diyeyim kalbi sıcacık olmuş siz deyin karnında kelebekler uçmuş her ne olmuşsa olmuş ama aşkı yüreğine sığamamış. Bugüne kadar tek bir kelam etmemişler belki ama çocukluğundan beri bu birkaç saniyelik bakışlar kızımızın kalbine ok gibi saplanmış. Kız bilir ki orada durduğu her saniye acı verecek eğer çıkartmaya çalışırsa kanayacak ve en sonunda ölecek. Nazende Hanım’ın oğluyla ki daha adını bilmez yan yana durduğu her an bir lütuf iken ona günah gibi gelmiş.

Kızımız hızla dükkandan çıkar. Uçuşan elbisesinden yayılan leylak kokusu dükkandaki baharat kokusunu bile bastırır. Nazende Hanım’ın oğlu bu kokuya efsunlanır. Satıcıya sorsa da nereden geldiğini çözemez. O sırada kızımız dükkandan epey uzakta bulunan bir kaldırım taşının üzerine oturur. Öyle sessiz ağlar ki göz yaşının silinmesi gerektiğini belki bir karınca duyar ya da yüreği Allah’a yahut aşkın kendisine aşık biri tarafından fark edilebilirmiş. O sırada yoldan geçmekte olan Fuzuli kızı görür.

Fuzuli: Ey dili suskun yüreği konuşan kızım aşkın dumanıyla soluyorsun. Anlatsan geçmez ama sussan gönlüm razı gelmez anlat bana neyin vardır.

Kızımız kafasını kaldırır Fuzuli’ye bakar. O gün ilk defa birine açılır tutamaz ağızına gelen kelimeleri. Fuzuli’nin güven veren sesi sayesinde belki bu.

Kızımız: Hasretle baktıkça ona kanlı yaşlar dökülür gözlerimden. Kirpik oklarını gördükçe delinir bağrım ta derinden...

Fuzuli: Kızım aşk kavuşamadıkça güçlenir. Sana onsuzluk yurdu göründüyse eğer varlığını yok eyle tıpkı dünya gibi! Her gün dünyayı süsleyen güneş misali çek eteğini gördüklerinden.

Fuzuli bu sözlerin ardından kızın yanından uzaklaşır. Kızımız toparlanır ve fazla da geç kalmadan evin yolunu tutar. Düğün gününe kadar da bir daha çarşıya çıkmasına izin verilmez.

/ Emine ERDOĞAN

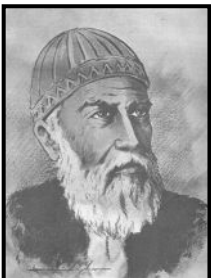
16. YÜZYIL EDEBİYATI

16. yüzyıl ; başta şiir olmak üzere, edebiyatın en parlak çağıdır. Pek çok alanda insanın yetiştiği bu döneme Divan edebiyatının " altın çağı " denir. Ayrıca bu yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve sosyal açıdan yaşadığı en parlak çağdır. Divan şiiri 13 ve 14. yüzyıllarda gelişim aşamasında iken 15. yüzyılda gelişimini tamamlamıştır. Ve 16. yüzyıla gelindiğinde Fars ve Arap taklitçiliği Fuzuli ve Baki gibi şairlerin liderliğinde son bulmuş, divan edebiyatı kendi özgünlüğüne erişmiştir. Anadolu sınırları dışında da kendini gösteren Türk edebiyatı; Azeri Türkçesine Fuzulî'yi , Çağatay Türkçesi'ne de Babür Şah'ı kazandırmıştır. Önceki yıllarda Türkçeye girmekte olan Farsça ve Arapça kelimelerin sayısı 16. yüzyılda gittikçe artmış; böylece, Türkçe-Farsça-Arapça karışımı üçüzlü bir yapı gösteren Osmanlı Türkçesi oluşmuştur.

Her türlü duygu ve hayal inceliğini anlatmaya elverişli olduğu için şairler Türkçe yerine Osmanlı Türkçesini kullanmaya başlamışlardır. Bu durumdan endişelenen bazı şairlerimiz ise salt Türkçe şiirler yazmaya yönelmişlerdir. 15. yüzyılda Aydınlı Visâlî'nin attığı adımlar, bu yüzyılda Tatavlı Mahremi ve Edirneli Nazmi ile Türkî-i Basit (Sade Türkçecilik) akımına dönüşmüştür. Lakin bu şairlerin güçsüz ve çok bilinmedik olması nedeniyle Sade Türkçecilik büyük şairlerce kabul görmemiş, benimsenmemiştir. 16. yüzyıl aynı zamanda, edebiyatımızda şehrengiz yazıcılığında geliştiği dönemdir. Şehrengiz, Divan edebiyatında bir şehri ve o şehrin güzelliklerini anlatan eserlerdir. İlk şehrengiz, 15. yüzyıl şairi Mesihî'nin "Edirne Şehrengizi"dir. Türk divan edebiyatında tezkireciliğin temelleri de bu yüzyılda atılmıştır. Peki tezkire nedir? Divan edebiyatında, bir meslekten yetişmiş kişilerin biyografilerini anlatan kitaplardır. Türk edebiyatında tezkire yazma geleneğinin temeli Ali Şir Nevalî'nin Mecalisü'n-Nefais adlı eserine dayanır. Türk edebiyatının ilk tezkiresi budur. O zaman biraz da divan edebiyatı denince aklımıza gelen isimlerden bahsedelim. Mesela Fuzuli; sadece 16. yüzyılın değil, bütün divan edebiyatının en büyük şairi kabul edilir. Şiirleri karşılıksız aşkı barındıran lirik şiirlerdir. Eserlerini Azeri Türkçesiyle, Arapça ve Farsça yazmıştır. Fuzulî'nin başlıca kaynağı aşktır. Divan edebiyatında birçok kez ele alınan aşk, Fuzulî'ninki kadar derin ve samimi bir dille yazılmamıştır. Fuzulî'ye göre insan hayatı acılarla doludur. Bu acılar içinde; aşk, kutsal bir duygudur. Fransız filozof Descartes'ın "Düşünüyorum, öyleyse varım." sözünü, Fuzulî'ye uyarlamak gerekirse "Aşğım, acı çekiyorum; öyleyse varım." deriz. En önemli eserleri şunlardır: Türkçe Divan, Farsça Divan, Arapça Divan, Şikayetname, Leyla ile Mecnun, Kırk Hadis Tercümesi, Hadikatu's Sueda, Beng ü Bade, Sihhat ü Maraz. En önemli şairlerimizden biri de Zâtî'dir. Yavuz ve Kanuni'ye kasideler yazmıştır. Şem ü Pervâne adlı mesnevisi, Edirne Şehrengizi ve Divan'ı vardır. Şimdi bahsedeceğim Baki'nin yetişmesinde de büyük rol oynamıştır. Bâki 16. yüzyılın öteki büyük şairidir. Şairlerin sultanı olarak anılan Bâki, çok iyi eğitim görmüştür. Osmanlı'nın en ihtişamlı zamanlarında İstanbul'da yaşayan şair; şiirlerinde zamanın zenginliğini, görkemini yansıtmıştır. Şiirlerini Osmanlı Türkçesi ile yazan şairin dili çağına göre sade ve anlaşılırdır. Arapça'dan çevrilen birkaç kitap dışında başka eser vermemiştir. Söz sanatlarını kullanmakta çok başarılıdır. Divan şiirinin gazel türündeki en önemli temsilcisidir. Bütün bu özellikleriyle kendine özgü bir üslup geliştirmiştir.

Bağdatlı Ruhî, Hâyali Bey, Taşlıcalı Yahya, Kazak Abdal, Pir Sultan Abdal, Köroğlu ya da isimleri günümüze kadar ulaşamamış şairlerimiz...

Hepsine binlerce kez teşekkür ederiz. Çünkü şiir yazmak kolaydır, önemli olan okuyana bir şeyler hissettirebilmektir. Madem bu dergimizin ana teması Fuzuli; o zaman kendisinin şu sözlerle bitireyim yazımı,

"Ey âşıkclarını dert edinmeyen sevgili! Senin bu umursamaz tavrın halimi perişan eyledi.
Bir gün olsun "Ne haldesin?" diye sormuyorsun ya asıl dert bu."

/ Yağmur GÜNDÜZ

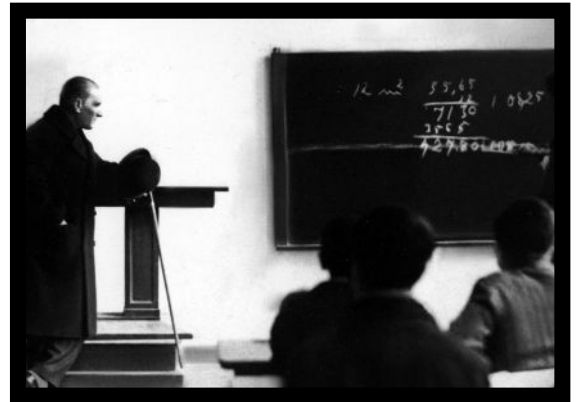
KARANLIKTA YAKAMOZ

“Öğretmen; bir bilim dalını, sanatı veya teknik bilgileri öğretmeyi meslek edinmiş, öğrencilere ders veren kişidir. Gün boyunca aynı konuları pek çok sınıfta tekrar tekrar anlatır. Belli zamanlarda anlattıklarını sorgulamak için sınavlar yapar. Hayatı boyunca yüzlerce öğrenci tanımıştır. En iyiler, en kötüler, en hevesliler, en umursamazlar, büyük hedefleri olanlar, bilinmezlik içinde olanlar... Yani olabilecek her insan, öğrenci, çocuk tipini görmüştür. Bu kutsal meslek artık onun için sıradanlaşmıştır. Toplum içinde çalışan, işe giden herhangi bir birey olarak yerini almıştır.”. İşte bu dışarıdan, halkın gözüne gözükken klasik, somutlaştırılmış öğretmenliktir. Peki ya gerçekten öğretmenlik nedir? Sadece bir meslek mi?

Öğretmen aslında bir sanatçı, zanaatkardır. Yedi yaşında pişirilmemiş bir toprak , dokunmamış bir pamuk olan küçük çocuk en saf ve niteliksiz haliyle gelir okula. Şimdiye kadar öğretici rolünde annesinden başka kimseyi görmemiştir. Annesinden konuşmayı, yürümeyi, ağlamayı, gülmeyi öğrenmiştir. Bilmesi gereken her şeyi artık bildiğini sanırken yolu okulla kesişir. Çocuk, toplumun dört kişilik kendi ailesinden ibaret olmadığını burada fark eder. Evet oyun oynamayı biliyordur ama yirmi beş kişiyle oynamayı değil. Boyama yapmayı biliyordur ama ortamdaki her kalemin onun olmadığını değil. Yemek yemeyi biliyordur ama her yerde her zaman yenilemeyeceğini değil. Öğretmen tam buradadır, çocuğun eksik bilgilerini düzelterip onu toplumun bir parçası yapar. Ardından başka bir öğretmen çocuğun hayatında yeni bir çağ başlatır. Okumayı yazmayı öğretir, onu kitapla tanıştırır. Yıllar sürecektir eğitim ve öğretimi başlar. Öğretmen, çocuğu her anlamda eğitir: saygıyı, sorumluluğu, hata yapmayı, hatayı telafi etmeyi ve hatalarından ders çıkarmayı... İlerleyen zamanlarda hayatı için onu yönlendirmeye başlar öğretmeni. Sınavını iyi yapabilsin, iyi okula gidebilsin, iyi geleceği olsun... Neden? Neden çocuk için bu kadar uğraşır? Açıkçası bu herkesin anlayabileceği bir şey değil. Bu halkın sadece küçük bir kesiminin anlayıp cevaplayabileceği bir şeydir. Ve ben o küçük kesimde olduğumdan sorunun cevabını bilmiyorum.

İşte çocuk eğitim öğretim hayatını bitirdi. O yedi yaşındaki toprak artık pişmiş, kırık beyaz rengin üstünde minyatür yelkenliler, balıklar ve bulutların hizasında mavi çini desenleriyle güzel mi güzel bir seramiğe dönüşmüş. Yedi yaşındaki beyaz pamuk işlenmiş, yeşil taban üstünde bir sıra hayat ağacı bir sıra pıtrak olarak devam eden kenarları su yolu motifli, emek kokan değerli bir kilime dönüşmüş.

Toplumun tamamı ayrı bir zanaat eseridir, öğretmenler tarafından işlenen. Öğretmenler her biriyle ayrı ayrı uğraşmışlar, güzelleştirip değerlendirmişlerdir. Şu anda birileri hayatın devamlılığını sağlıyor, işe yarıyor, aranılıyor ve fayda sağlıyorsa bu onların eğitici ve öğreticileri sayesinde. Her mesleğin sebebidir öğretmenlik mesleği. Onlar karanlıktan gelen her birey için farklı yolları aydınlatır. Yolun sonuna ulaşana kadar arkasından ışığı tutmaya devam eder. Eğer öğrenci yumurtadan yeni çıkmış bir caretta caretta, deniz onun geleceği ise öğretmen kesinlikle oradaki aydır. Çünkü caretta caretta denizin yolunu denizin üzerine yansıyan ay ışığından bulur.

/ Emine Feyzan KOÇ

Cumhuriyet Zenginliği

*Oluk oluk hürriyet aşkıyla akar kanım,
Feda olsun gerekirse ÷lkem için canım,
Asker gözünü kırpmadan koşarken ateşe,
Hürriyet aşkım benzer devasa bir güneşe.*

*Atatürk güvenmiş emanet etmiş vatani,
Yeri göğü inletir Türk milletinin şanı,
Kim çıkar hürriyeti almak için elimden?
Canımla savaşırım ben, korkmam ecelimden.*

*Yüz yıldır kazılı kalbime hürriyet aşkı,
Arşa çıkarır cumhuriyetimi Türk halkı,
Hürriyet aşkını yaşatacağım atam söz,
Asırlarca sürececek varken Türk'ümde bu öz.*

*Cumhuriyetin ilanı ateşin dumanı,
Ateşe odun olur Türk milletinin canı,
Cehaleti Cumhuriyet'le yaktı Atatürk,
Kalmadı ÷lkemde vatana yakışmayan Türk.*

*Sadece Cumhuriyet yakışır Türkiye'me,
Cehalet uzak, öğretmen yakındır ÷lkeme,
Özgürce dolaştığım sokaklar varsa eğer,
Cumhuriyetim ne büyük zenginlikmiş meğer.*

/ Ecrin ER

CUMHURİYETİN IŞIKLI ÇİÇEKLERİ

Yıl 1923. Ekim ayının son günleri... Büyük Türk ulusu nice savaşıardan çıkmış, nice şehitler vermiş, Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmış, saltanat kaldırılmış, ulus egemenliğine dayalı kayıtsız ve şartsız Türk devleti kurulmuştu. Kanla, barutla, canla, gözyaşıyla kurulan bir devlet. "Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım. Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım" diye haykırarak düşmanı Akdeniz'in karanlık sularına gömen; yamalı pantol, yırtık potiniyle oyuncak diye mavzerini eline alarak cepheden

cepheye koşan onbeşlik, onyedilik kınalı çocuklarla kurulan bir devlet. "Bedr'in aslanları ancak, bu kadar şanlı idi" diyen şaire ilham kaynağı olan, süngünün üstüne, merminin önüne tereddüt etmeden atlayan, Resul'üne bir adım daha yaklaşan, Çanakkale geçilmez gerçeğini canlarıyla, kanlarıyla ödeyen, toprağına basmaya kıyamadığı, nice güneşlerin battığı; zaferin ayak sesleri duyulduğunda kardelenler gibi açıp gökyüzüne gülümseyerek kanat çırpın gençlerle kurulan bir devlet. Onlar ki, yarım ekmeğı bölerken elleriyle, güldüler toprağına düşerken minik gözleriyle. Onlar ki, açtılar, susuzdular, yorgun ve bitaptılar, katlandılar onca olumsuzluğına, yokluğına, sefalete... Ama bir şey vardı ki, ona katlanamazdılar. Esarete. "Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bundan ötürü, ya bağımsızlık ya ölüm!" diyen mavi gözlünün izinden gittiler, nice cehennem ateşlerine, İbrahim misali gül bahçesine girercesine ölüme meydan okudular İnönü'de, Sakarya'da, Kocatepe'de... Fatih'in İstanbul'u fethettiğı gibi, gönülleri fetheden çocuklardı o çocuklar. "Haymana Zaferi" adlı eserimde haykırdığım gibi, " Bırak gelsinler diyerek cümle âlemi şaşkına çevirdin. Eğer geçilseydi Haymana, cumhuriyeti göremezdin" dehşetiyle Sincan Ovası'nı kanla cehenneme çeviren çocuklardı o çocuklar. Haymana'da, Çaldağı'nda, Duatepe'de, Türbe Tepe'de destanlar yazan yine o gençlerdi, çocuklardı. Şekerci Ökkeş, Çuhadar Ali, Nezahat Onbaşı, Bozan, Şehit Kamil, Urfalı Osman ve daha nice gökyüzünün sönmeyen yıldızları...

Çankaya Köşkü'nde tatlı bir telaş vardı. Mustafa Kemal Paşa birkaç arkadaşını akşam yemeğine davet etmişti. Misafirleriyle enine boyuna görüştükten sonra, büyük bir kararlılıkla mavi gözlerini ufka dikmiş ve arkadaşlarına "yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz" demişti. 29 Ekim 1923'te güneş, bir başka doğmuştu Ankara'ya. Cumhuriyetin ilk ışıkları, Türk'ün yanağına bir başka okşuyordu. O gün tüm yorgunluklar bitmiş, öksüzler yataklarından gülerek kalkmış, havadaki barut kokusu yerine, cumhuriyet çiçeklerinin kokusu sarmış, anaların, babaların, gelinlerin gözyaşları dinmişti. Türk'ün peşrevi bitmiş, er meydanına çıkmış ve düşmanı yere çalmıştı. Mecliste alkışlarla cumhuriyet ilan edilmişti.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yeni Türk devletinin ilk cumhurbaşkanı seçilmişti. Kürsüye gelen Mustafa Kemal, yaptığı konuşmasını "Türkiye Cumhuriyeti mesut, başarılı ve muzaffer olacaktır." sözü ile bitirdi. Evet, bugünlere gelmek kolay olmamıştı. "Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik. Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik" mısralarında şairinde dediğı gibi, ölüme güle oynaya giden, ölümlle alay eden, sadece bir orduyu değil; cehaleti, karanlık günleri, Türk'ün makûs talihini de yenerek aydınlığına merhaba diyen bir millettir. Türk genci, çocuğı her şeyin en iyisine layıktır. Onun için büyük önderin, "Yüksel Türk! Senin için yüksekliğin hududu yoktur, işte parola budur." sözlerini, kendilerine pusula edinmişlerdir. Tüm varlıklarını, hayatlarını o kutlu sevdaya adanmışlardı. Cumhuriyet ilan edilmişti ancak daha büyük savaş yeni başlıyordu. Eğitim ve bilim alanında, ekonomi alanında, yönetim alanında, kısacası huzurlu, refah, müreffeh bir hayata giden her alanda büyük adımlar atmak gerekiyordu. Gözlerde ışık vardı, kalplerde umut vardı, inançları tamdı. İşte bizler o neslin gençleri, çocuklarıyız, cumhuriyetin filizleriyiz.

Atatürk, “düşlerim eğitimle gerçekleşecek” demişti. 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı’nı ve cumhuriyeti gençlere ve çocuklara armağan etmişti. Atatürk’ün cumhuriyete ve özgürlüğe verdiği önem; gençlerin ve çocukların araştırmacı, meraklı, yaratıcı ruhlarında gizlidir. Onun içindir ki; Atatürk gençlere ve çocuklara bu bayramları armağan ederken, onlara duyduğu şefkatin, sevginin ve güvenin bir yansıması olarak günümüze kadar devam etmiştir ve gelecekte de devam edecektir. Atatürk çocuklara ve gençlere her zaman güvenmiş, bir gün onlara bırakılacak bu kutlu emaneti en iyi şekilde sahip çıkacaklarını, verilen en yüksek görevleri yerine getirebilecekleri inancını her zaman yüreğinde taşımıştır. O sebeptedir ki, Atatürk o dönemde, tüm imkânlar kısıtlı iken dahi gençlere ve çocuklara, daha iyi şartlarda okuyup vatana ve millete daha iyi hizmet etsinler diye; “ sizi bir kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz” diyerek yurtdışına eğitime, okumaya göndermişti. Bu nesil cumhuriyetini her daim sahip çıkan, uğruna hiç

çekinmeden canını vermeye hazır olan, fikri hür, vicdani hür, al bayrağın gölgesinde, “ Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı” düsturuyla hareket eden bir nesildir. Bu nesil, Atatürk’ün bir görseli, bir fotoğrafı karşısında kelimelere sığmaz en derin mutluluğu yaşarken yokluğu karşısında hüznlenen, düşünceleriyle, hayata, gençliğe, çocuklara bakışıyla hayat bulan ve bu iklimde yaşayan cumhuriyet neslidir. Atatürk bu potansiyeli gençlikte görmüş ve bugünler kadar yarınları düşünmelerini ve bu konuda kendilerini sürekli geliştirmelerini önemsemiştir. Bu görüşünü ise, “ biz her şeyi gençliğe bırakacağız, o gençlik ki, hiç bir şeyi unutmayacak ve gelecek umudunun ışıklı çiçekleri onlardır” sözleriyle ifade etmiştir. Onun gençlere ve yarının büyükleri çocuklara güveni ve inancı hat safhadaydı.

Gittiği yurt gezilerinde, ziyaret ettiği okullarda çocuklarla konuşmuş, onlara sorular sormuş, dertlerini dinlemiş, onları bağrına basmıştı. Hatta cephede bile çocukları düşünmesini, yazmış olduğu hatıra defterinden anlıyoruz. Atatürk çocukları çok severdi. Bazen bir çocuk havasında salıncağa biner, bazen de bir çoban edasında türkü söylerdi. Bir çocuğun; “Atam, seni bir daha ne zaman göreceğiz?” diye ağlaması üzerine, “aynaya bak, beni orada göreceksin evladım” diyerek, Türk çocuklarının birer parçası olduğunu vurgulamıştır. Çocuklar, Atatürk’ün kalbinde her zaman yerini bulmuştur.

O halde biz gençlere ve çocuklara düşen en önemli görev; cumhuriyetimizin yüzüncü yılında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda, öz kimliklerini kaybetmeden, yabancılaşmadan milli birlik ve beraberliği sağlamak ve korumak, bilim ve sanata önem vermek, çocuk ruhuyla yaratıcılığı ön plana çıkarmak ve yeni ürünler meydana getirmek, cumhuriyetin bizlere sunduğu eşsiz imkânlar doğrultusunda, yurdumuzu daha ileriye, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak olacaktır.

/ Burak Kaan İNCELER

GELENEKSEL SANATLAR

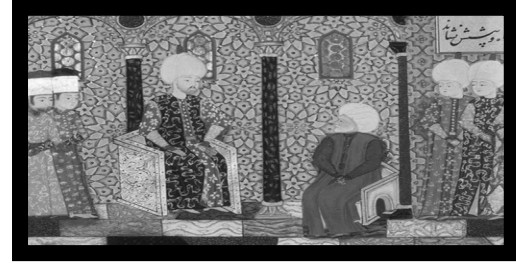
Geleneksel sanatlar; bir toplumun tarihi, kültürü, gelişimi gibi birçok özelliğini yansıtan değerlerdendir. Ayrıca toplumların duygularını ve sanatsal beğenilerini sanatın kelime anlamındaki gibi yaratıcılıkla aktarmalarına yardımcı olmuştur. Bir kısmı İslam öncesi döneme, Orta Asya'ya kadar dayanan bu sanat İslam ile birlikte varlığını korumaya devam etmiştir. Sürdürüldükçe gelişen ve çağdaşlaşan geleneksel sanatlarda bu yeniliklerin sebebi İslam dininin yeniliklere ve sanatsal çağdaşlıklara açık bir din olmasıdır.

Geleneksel sanatların ilk örnekleri kaya oymaları, mağara resimlerindeki motifler, gravürler ve küçük heykellerdir. Bu örnekler tarih biliminin oluşumunda etkilidir, çünkü bu çağlarda yaşamış toplumların kültürünü ve geleneklerini incelemede bu dala oldukça faydası dokunmuştur.

Geleneksel sanatların gelişimi Malazgirt Savaşı'ndan sonra, Türkler Anadolu'ya yerleşince göçebe hayatlarından getirdikleri zengin sanatları sürdürmesiyle sağlanmıştır. Usta-çırak ilişkisine bağlı kalınan bu değer Osmanlı döneminde saray ve çevresine yapılmaktaydı, İstanbul'un Fethinden sonra ise İstanbul'a taşındı. Günümüzde ise kültürümüzü yansıtmaya büyük yararı olduğu için ilköğretimde bile dersleri mevcuttur.

KAYA OYMASI

MİNYATÜR SANATI

KİLİMCİLİK

EBRU SANATI

/ İclal KAÇAR

Her ne kadar günümüzde bu sanata yeni uğraşlar eklense de semercilik, yağcılık, kendircilik, nalbantçılık, kilimcilik, oya, nakış işlemleri gibi el sanatları sosyal ve ekonomik gelişmelerle yok olmaya yüz tutmuştur. Bunun yerine daha çok hobi amaçlı sanatlara yer verilmiştir. Ebru, ahşap ve ağaç işleme, hat, minyatür, tezhip gibi sanatlar maddi kazanç ve getiri kaygısına düşülmeden tamamen zevk amaçlı yapılan geleneksel sanatlardandır. Zaten sanat ve zanaat halk dilinde birbirine karıştırılsa bile ikisini ayıran nokta budur. Zanaat maddi gelir amacına odaklıdır. Oysaki sanatta ekonomik faydanın yanı sıra estetik duygulara yer verilir. Sanat; evrensellik, özgünlük, güzellik, etkileyicilik gibi özelliklere sahiptir. Bu özellikler geleneksel sanatların günümüze kadar ulaşmasının temel faktörlerindedir.

Güneşi Batmayan Medeniyet Denilen Kalabalık ve Karanlıklar Üzerine

***Bir yerlerde güneşler doğar
Burası oldum olası sislidir
Yumak yumak, karanlık
Üstelik sağdaki çığlıklar tizdir***

***Sahi, sanırsın oralarda batmaz
Parlar tepelerinde beyaz güneş hep
Beyaz, değil kan kırmızısı -floresan mübarek-
Orada aydınlığa var sonsuz talep***

***Üzerine kumar oynanır uzakta
Topraklar kaldırılır yerinden
O der yirmi, diğeri elli ceset***

/ Berru BULDANLIOĞLU

ÖZDEĞER

Özdeğer günlük yaşantıda birçok kez duyduğumuz fakat muhtemelen çoğumuzun üzerine çok da düşünmediği bir kavram. Birçok farklı bakış açısı ile ele alınabilecek ve farklı görüşler doğurabilecek bir sözcük. Örneğin insanın kendisine verdiği maddi-manevi zararlar özdeğer ile alakalı olabilir. Vücuduna ve psikolojisine verdiği önem ve harcadığı emek veya geleceği için sarf ettiği çabalar özdeğer ile ilişkilendirilebilir. Sadece bunlar değil aslında hayatta kendimiz için aldığımız hemen hemen her karar özdeğerimize göre şekillenir. Ben de tam olarak bu konu üzerinde durmak istiyorum. Hayattaki kararlarımızı verirken kendi kendimize olan tavsiyelerimize ne kadar kulak asıyoruz ya da onların varlığından ne kadar haberdarız biraz bunu sorgulayalım .

Öncelikle ben internetteki tanımından ayrı bir şekilde özdeğere bir tanım yapmak istiyorum: Bence özdeğer insanın kendi duygu, düşünce ve fikirlerinin varlığını fark etmesi, onları kabul etmesi ve ne olursa olsun onlara sahip çıkmasıdır. Maalesef dünyada kendi duygu, düşünce ve fikirlerinin varlığından haberdar olmayan o kadar çok insan var ki. Bir kişiyi kendisine örnek olarak seçip onun fikirlerine göre yaşayan ya da girdiği her ortamda farklı bir kişiliğe bürünmek zorunda kalan insanların sayısı maalesef çok fazla. Bu durum üzücü tabii ki ama bu tür insanları sadece eleştirmek de büyük bir hata bence. Çünkü herkesin bilemediğimiz farklı farklı yaşamışlıkları var ve bu durduk yerde ortaya çıkan bir durum değil. Muhakkak hayatın bir yerinde eksik kalmış ya da fazla gelmiş duygulara marus kalmıştır bu tip insanlar. Asıl üzücü olan ise, çoğu kişi içinde bulunduğu bu hali o kadar benimsemiş ki durumun yanlışlığının ve anormalliğinin farkında bile değil. Belki bir gün biri yüzüne vurursa yavaş yavaş farkına varmaya başlıyor bu durumun. Zor da olsa sonradan düzeltilemeyecek bir şey değil bu. Fakat en baştan özdeğerini sağlamış bir birey olarak yetişmek tabii ki çok daha sağlıklı olacaktır. Burada da en büyük rol ailelere düşüyor bence. Küçük yaştan itibaren bir çocuğa fikirlerinin ve duygularının önemli olduğunu hissettirmek büyük ihtimalle onun özdeğeri yüksek bir birey olarak yetişmesinde önemli bir etken olacaktır. Öyle büyük şeyler yapmaya da gerek yok bunun için. Ailecek izlenecek bir filmde, akşam pişecek yemekte kısacası küçük ama ortak kararlarda ya da ona alınacak kıyafeti seçmede yani kendisiyle ilgili olan şeylerde onun fikrinin de kıymetli olduğunu çocuğa hissettirmek yeterli gelecektir. Tam aksi bir durum söz konusu olduğunda, yani çocuk herhangi bir fikrini belirttiğinde ona "sen sus, sen küçüksün, sen konuşma" gibi ifadeler kullandığımızda ise çocuk önemsenmediğini ve düşüncelerinin kıymetsiz olduğunu zannedecektir. Bu da uzun vadede özdeğeri düşük ve kendi başına karar alamayan bir yetişkini doğuracaktır. Bu durumla en çok karşılaştığımız yer sanırım okul, bölüm ya da meslek tercihleri oluyor. Kişi bütün hayatını belirleyecek olan bu kararı kesinlikle kendi istek ve yetenekleri doğrultusunda vermeli. Ailenin, çevrenin veya toplumun yönlendirmelerine göre verdiği bir kararla başarılı dahi olsa bu onu mutlu etmez. Çünkü çevresinde sürekli "benim sayemde başarılı oldun", "benim sözümü dinlemeseydin bu başarıyı asla elde edemezdin" gibi başarısını sahiplenmek isteyen birçok insan olacaktır. Aynı yolla başarısız olduğu takdirde ise kişi kendini aklamak için çevresinde suç bulacak ve çevresine "sizin yüzünüzden bu hale geldim", "hayatıma karışmasaydınız çok daha başarılı olacaktım" gibi ithamlarda bulunmaya başlar. Yani kişinin kendisine ait olmayan başarıda, başarısızlık da mutluluk getirmeyecektir. Bu yüzden kendi inşa ettiğin merdivenlerle çıkmış bir virane başkalarının omuzlarında yükseldiğin saraydan çok daha huzur verir insana.

Bütün bu anlattıklarımın başına buyruk olmak gerektiği anlaşılmasın sakın. Zira bu da insanın kendisine verebileceği en büyük zararlardan olur. Tabii ki başta ailemiz olmak üzere çevremizde bizi seven ve iyiliğimizi düşünen insanların tavsiyelerini dinlemeliyiz. Söylemek istediğim şey hayatımızın tamamını bu tavsiyeler üzerinden yaşamamız gerektiği. Burada önemli olan dengeyi sağlayabilmek. Onların sözlerini, kendi istek ve yeteneklerimizle mantık süzgecinden geçirerek en doğru yolu kendimiz çizmeliyiz. İşte bu da özdeğerin ta kendisi. Her şeyi özetlemek gerekirse bir resim çizerken muhakkak ilham aldığımız manzaralar ve boya istediğimiz insanlar olacaktır, fırça bizim elimizde olduğu müddetçe sorun yok.

/ Nisanur YELCI

Üç öncesi, Bir sonrası

*Solak ruhların kendi ölüsünü sırtlanışı
Güz çıkmazı, kedileriyle gömülüğü,
Ve nevruzu kedileriyle örülüğü
Yaz mübadelesinden birkaç leylek cesedinin geçen
Gözlerinde gördüğümdü, kuvvetle üstünü örttüğüm*

*Parmak uçlarıma yaz denk düştü üç gerinişte
Kanatlarımın baki sancısı annemden,
Dantelli birer miras, hücrelerimden artan
Tahsilli cellât o şişemin dibinde büyüttüğüm,
Varlığı güceniyor
Bahar maziyi nevrince öksüzleştiriyor*

*Temiz çarşafLARımın hazırlığı tam
Sahipsiz yataklarımın bugüne bugün çeyrek var
Bir de, burnumun ucunda, ilmek ilmek
Ve örtümde cins
Buz gibi bir sabun kokusunun
Geçirgensiz iradesine çözünemeyen lekeleriyle bahar*

*Efsunlu bir sabaha uyanmayalı beri
Birkaç kuşun ölüsünü süpürdüm evden
Deniz ancak o kadar göçmüş, o kadar yükselmişler
Bilmem kaç tüyü söktüm kıraç ömrümden*

*Ömrüm kadar odam var
Ömrüm kadar meyve büyür bahçemde
Boşuna büyür, ömrümden çok lokmam var cebimde
Ve dizgin yolum, zemherilerle yutulacak
Bir de ölü kuşlar, bu bahar benden uçmayacak*

/ Elifsu EKİCİ

ŞİİRİN SESİ

Şiir, bir insanın duygularını ifade edebilmek için seçeceği en faydalı ve en etkili yazı türüdür. Şiir kelimelerden ibaret değildir. Şiir dediğimiz şey her ne kadar tek bir sözcükten ibaret gibi görünse de onu tek bir tanımla anlatmak güçtür esasında. Platonun "kanatlı sözüdür" şiir, Maksim Gorki "bilim aklın şiiridir, sanat yüreğin şiiridir." demiştir ve bu sözleri ile şiirin hem akla hem de yüreğe hitap eden eşsiz yönünü gün yüzüne çıkarmak istemiştir. Ölüm temasını şiirlerinde sıkça işlediğini bildiğimiz şairimiz Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiire yorumu ise, "Şiir sözcüklerle güzel biçimler kurma sanatıdır." olmuştur. Bu sözleriyle şiirde duygudan çok biçime önem verdiğini net bir şekilde anlatır bizlere. Benim en hoşuma giden tanım ise Salah Birsal'in yapmış olduğu "Bir şiir yalnız o şiire giren sözcüklerle değil bir de girmeyen sözcüklerle meydana gelir." tanımlaması olmuştur. Birsal bu eşsiz ve noksansız tanımlamasında şiirin uçsuz bucaksız, sonsuz dünyasını şiirde yazılanlar kadar çağrışım özelliklerini ve biz de uyandırdığı hisleri de çok etkili sözcüklerle bizlere yansıtmıştır.

Şiir okumak şairin duygularını hissetmektir. Bazılarını anlarsın çok seversin, beğenirsin hayat felsefen o olur artık; bazılarını ise bazen saçma bulursun ,anlamazsın veya mantıklı gelmez o sana ama aklının anlamadığını yüreğin anlar bazen ve sen o an o hissi kelimelerle anlatamazsın. Sen anlatsan da karşıdaki anlamaz zaten ve işte böylece yeni bir şair doğar. Başlar mısraları kafiyesiyle redifiyle ölçüsüyle süslemeye.Fakat sığmıyorsa ölçülere, kafiyelere o düşünce, serbest yazar ve o vakit doğar yeni bir Orhan Veli...

"Çılgınlardır kimi kez yalnızlığı seçeriz ya da yalnızlık bizi seçer, kurmasız savunmasız. O zaman çılgınlık atarız ölmek ya da delirmemek için. Sesiniz yankılanıyorsa yalnızlıkla baş edecek gücü verir bize. Şiirler çılgınlardır." demiş Gülten Akın, etkileyici söz söylemiştir aslında. Şiirler bazen: Kaç leydim Bahar Hasretinden Prangalar eskittirir (Ahmet Arif) bazen de muhtaçsındır artık

"Ben sana mecburum bilemezsin

Adını mih gibi aklımda tutuyorum

Büyükçe büyüyor gözlerin

Ben sana mecburum bilemezsin (Atilla

Bazen de yangının ta kendisi şiir ateşin habercisidir, yangının kundakçısı yanardağın üstündeki kuştur şiir. (Ülkü Tamer, Şiir İçin Cevaplar)

/ Fatmanur YILMAZ

ŞİİRİN TANIMI

Şiir ,kişiyi özgüdür ve her bireyin hayal dünyasında farklı bir manzara canlandırır. Kimisi için sestir, ritimdir ve imgedir şiir, kimisi için hayatı ve insanı tanımanın bir çeşit yoludur, kimisi içinse sevgiliye söylenen birkaç güzel mısradan ibarettir şiir. Şiirin tanımı herkes için bu kadar farklıyken şiiri tek ve basmakalıp bir tanıma sığdırmak pek de mümkün değildir. Şiir, insanın duygularına ve ruhuna hitap eder. Her insanın duygu yapısı, deneyimleri, hayatı anlama ve yargılama biçimi farklıdır. Bu yüzden şiir gibi insanın ruhuna hitap eden kavramlar kesin ve tek bir tanımla açıklanamaz.

Bugüne kadar şiir için farklı zamanlarda ve yerlerde birçok tanım yapılmıştır ancak şiir için kesin bir tanım belirlenememiştir. Bazı şairler ise şiir için kendi tanımlarını ortaya koymuştur. Örneğin;

Fecriati topluluğu üyesi olan Ahmet Haşim “Şiir sıradan bir dil değildir. Şiir düzyazıya çevrilemeyen dildir.” diyerek şiirin diğer edebi türlere kıyasla daha sıra dışı bir anlam ifade ettiğini belirtmiştir. Bir şiir düz yazıya çevrilirse mısralarındaki anlamı , imgeyi ve insanın ruhuna dokunan duyguyu kaybeder. İnsanın ruhuna dokunmayan şiir gerçekten de şiir midir?

Osmanlı İmparatorluğunda önemli bir devlet adamı ve şair olan Ziya Paşa “Şiir ölçülü uyaklı sözdür.” diyerek şiirde ölçünün, uyağın, redifin kısacası kuralların ve ahengin öneminden bahsetmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önde gelen şairlerinden biri olan Cahit Sıtkı Tarancı “Şiir, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır.” sözü ile şiirde kelimelerin çok önemli bir rol oynadığını, kelimelerin en az ahenk ve kurallar kadar başrolde olduğunu dile getirmiştir.

Alman filozof Georg Wilhelm Friedrich Hegel ise “Güzel sanatların en üstünü ve en zor olanı şiir sanatıdır.” demiştir. Friedrich Hegel şiiri diğer güzel sanatlar ile karşılaştırmış ve şiirin , diğer güzel sanatlara göre daha zorlayıcı olduğunu ancak daha etkileyici sonuçlar verdiğini belirtmiştir .

Şair Miroslav Holub “Şiir bir kereliktir ve asla ikinci kez aynı olamaz .” diyerek şiirin yazıldığı ana ve ortama özel olduğundan bahsetmiştir. Bir şiir yazıldığı anda verdiği hissi bir daha asla veremez.

Fransız film yönetmeni ve şair olan J. Cocteau şöyle demiştir : “Ne masayı anlatacağım diye masa kelimesini kullanacaksınız, ne kuşu anlatacağım diye kuş kelimesini, ne de aşkı anlatacağım diye aşk kelimesini.” Şair, şiirin zengin imgelerle ifade edilebileceğini, bir kelimedenden onlarca mana yaratılabileceğini ve bunun şiir sanatının varoluşundan geldiğini belirtmiştir.

Uzun lafın kısısı, şiir için kesin ve tek bir tanım bulmak imkansızdır. Şiir, her bir insanın hayal deryasında farklı bir şekil alır ve yeniden yaratılır. Aşk gibidir şiir, nefret gibidir, yaşam gibidir ve ölüm gibidir. Her birimizin hikâyesinde farklı bir anlam kazanır. Bu yüzden şiir için tek bir tanım aramaktansa herkesin kendi eşsiz şiir tanımını bulması daha önemlidir.

/ Selin HELVACILAR

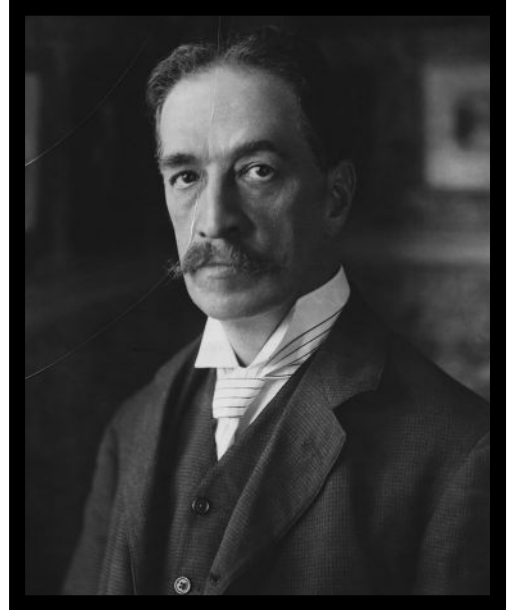
Bir Adam, Bir Kedi

Hayatınız boyunca herkesin sizi dinlediği, düşüncelerinizi okuduğu, sürekli sizi izlediği ve sizi öldürme planları kurduğunu düşünebilir misiniz? Televizyonu açtınız ve haber spikerinin söylediği haberler aslında sizin için olan gizli bir mesaj. Radyoda çalan şarkının sözleri sizi öldüreceğini söyleyen cümlelerle dolu. Arkanızdan gelen birisi sizi takip ediyor ve birazdan öldürecek. Uydu sinyalleri aslında sizin düşüncelerinizi başkalarına yaymak için yapılmış. Gizli bir kamerayla sürekli izleniyor ve dinleniyorsunuz. Bu kamera bir oyuncak ayının gözünde veya yolun kenarındaki ağaçların dallarında olabilir. Sürekli ensenizde sizinle birlikte dolaşan bir kuşku, bir ölüm korkusu. Ve bir gün yolda yürürken bir arkadaşınızı gördünüz, sohbet ettiniz bir süre, gülümsedi, el salladı. Ama orada kimse yoktu aslında, kendinizle konuştunuz ya da kafanızda yarattığınız birini gördünüz, onunla sohbet ettiniz. Gerçek ve sanrıyı ayırt etmez imkansız bir halde. İşte şizofren insanların yaşadığı bir hayat bu. Hayatları sürekli bir korku, bir suphe içinde geçen, düşüncelerini kontrol edemeyen ve ilerledikçe halüsinasyonlar gören, sesler duyan insanlar. Bu sesler ve halüsinasyonlar sizinle konuşuyor, ne yapmanız gerektiğini söylüyorlar. Belki kendinizi öldürmenizi bile. Yolda yürürken karşınızdaki bir arkadaşınız geliyor, sohbet ediyor ve yolunuza devam ediyorsunuz. Bunda hiçbir sorun yok gibi değil mi? Ama aslında arkadaşınızla karşılaşmadınız, kimseyle konuşmadınız. İşte şizofreni hastaları için gerçeği ve halüsinasyonu ayırt etmek neredeyse imkansız. Kafalarında bir sürü ses var, hepsi kendisiyle konuşuyor ve hangisi gerçek hangisi sanrı belli değil. Bir şizofreni hastasına seslenince tepkisiz kalıyor ve kıpırdamıyorsa kafasının içindeki binlerce ses yüzündendir. Hangi sese cevap versin, hangisi gerçek, hangisi değil? Böyle bir hayati kim yaşayabilir ki? Arkadaşlarından, aileden bile şüphe duyduğunuz, öldürülme korkusuyla dolu bir hayat.

Size şizofreni hastası bir insan ile sağlıklı biri arasındaki farkı şu örnekle anlatabilirim: “Karga ve masanın ortak yönü nedir?” diye sorsam “hiçbir şey” dersiniz veya mantıklı bir cevap vermek için dakikalarca düşünürsünüz. Bunu bir şizofreni hastasına sorarsanız çok fazla düşünmeden şu cevabi verebilir: “İnsanlar masanın üstünde yazı yazarlar ve bir karga da yazı yazmak için kullanılan tüye sahiptir.” Size bir şizofrenin hayatını anlatayım: Bir adam düşünün; hayatını resim yapmaya, kedilere ve karısına adanmış bir ressam, Louis Wain. 5 Ağustos 1860'ta Londra'da doğdu. 6 kardeş arasındaki tek erkekti. Babasının ölümünden sonra kız kardeşlerine ve annesine bakmak zorunda kaldı. Resim yeteneği sayesinde işsiz kalmıyordu. Kartpostallar yapıyordu. Ancak resimlerinde sadece kediler vardı. 1883 yılında Emily Richardson ile evlendi. Peter adında kedileri vardı. Evin neşe, Wain'in resimlerinin de ilham kaynağı olmuştu Peter. Üçü birlikte çok mutlu bir aileydiler ancak Emily, evliliklerinin üzerinden çok uzun bir süre geçmeden göğüs kanserine yakalandı. Karısının hayatının son dönemlerinde Louis onu güldürmek ve neşelendirmek için kedilerine insana özgü hareketler verdi. Onları sanki insanmış gibi çay içen, kitap okuyan, sohbet eden kedilere dönüştürdü. Böylesine acı ve üzüntülü bir dönemde bile resimleri neşe doluydu. Çünkü hayatında kendi ailesinden sevgi görememiş, ilk kez Emily'den sevgi gören Louis için karısını kaybetmekten daha korkunç bir şey yoktu. Resimleriyle onun hayata tutunmasını sağlıyordu. Fakat Emily kısa bir evliliğin ardından hastalığına yenik düştü. Tam da bu noktada Louis'nin hayatı trajik bir hal aldı. Resimleri karısını hayatta tutamamıştı. Karısının ölümünün ardından daha çok resim yapmaya başladı çünkü kendini suçluyordu, belki de karısı hayattayken onun için yeteri kadar resim yapmamıştı. Şu an elinden gelen tek şey resim yapmaktı. Kendini tamamen resimlere adadı, sadece resim çizerek yaşamaya başladı. Artık Louis ülke genelinde tanınan bir ressamdı.

Ancak telif haklarının peşine düşmediği için giderek yoksullaştı. 1. Dünya Savaşı dönemine denk gelen bu yoksulluk ve karısının ölümü onu büyük bir buhrana soktu. Yanında yalnızca çocuğu gibi gördüğü Peter vardı ve çok zorlu geçen bu dönemde ona neşe kaynağı oluyordu. Ancak Louis çok uzun bir süre geçmeden Peter'i da kaybetti. Artık yapayalnızdı. Esinden ona kalan tek şeydi Peter ve o da ölünce Louis bir alevlenme dönemi geçirdi. Artık travmatik halüsinasyonlar görüyor ve kendini kedi sanıyordu. Kendini gerçek dünyadan soyutlayıp kedilerin olduğu bir dünyaya sokmuştu. Kedi gibi yemek yiyor, su içiyordu. Onun bu yeni dünyasında herkes birer kediydi. Gitgide içindeki psikolojik çatışmalar dışarıya da yansıdı ve kız kardeşleri onun "deli" olduğunu ileri sürerek akıl hastanesinin yoksullar bölümüne kapatılmasına karar verdiler. Burada yaşam şartları iyi değildi. Dışarıyı görmesine ve kedi sahiplenmesine izin verilmiyordu. Onun için kedilerin olmadığı bir hayat bütün anlamını yitirmişti, ilham kaynağını kaybetmişti. Louis'nin bu durumu halkın gözünden kaçmadı. Dönemin başbakanının da desteğini alan Louis için protesto başlatıldı. Halkın bu desteği kısa sürede sonuç verdi. Louis, kedileri tablolarına taşıyarak halkın sevgisini kazanmıştı . Şartları daha iyi olan Bethlem Hastanesine nakledildi. Böylece hayatı kedilerle birlikte tekrardan anlam kazandı ve ilham kaynağına kavuştu. Artık sanatını sadece aşk için yapıyordu. Kötü yaşam koşullarından kurtulan sanatçı ölümüne kadar resim yapmaya devam etti ancak resimleri eskisi gibi değildi. Artık resimlerinde bir kedi görmek zordu çünkü son zamanlarda çizdiği kedileri birbirine girmiş renkler ve desenler gibi gözüküyordu. Tabloya bakan biri orada tam olarak bir kedi olduğunu söyleyemezdi. Uzmanlar Louis'nin hastalığının ilerleyen safhalarında çizdiği kedi resimlerini onun öfkesini açığa çıkartması olarak yorumlarken kedileri çizmeyi bırakmamasını ise eşine olan aşkına bağlarlar. Resimleri günümüzde hâlâ Bethlem Hastanesinde sergilenmekte. Wain'in resimlerine bakarak şizofreninin bir insanı nasıl etkilediğini görebilirsiniz.

2021 yılında başrollerini Benedict Cumberbatch ve Claire Foy'un oynadığı, "The Electrical Life Of Louis Wain" adlı Wain'in hayatını anlatan bir film yapıldı. Bilim kurgu yazarı H.G. Wells, Louis Wain hakkında şunları söylüyor: "Kediyi kendine mal etmişti. Bir kedi stili, bir kedi topluluğu, koca bir kedi dünyası icat etti. Louis Wain'in kedileri gibi görünmeyen ve onlar gibi yaşamayan İngiliz kedileri kendilerinden utanırdı."

/ Rabia Merve YORULMAZ

VAR OLMAK

Her zamanki gibi Ege'nin sularına teslim etmişim düşüncelerimi. Akıldan geçenlerin gelgitleri vuruyordu kıyıya. Ama bu sefer kıyıya vuran tek düşünceler benimkiler değil. Biraz ötede bir genç oturuyor, bayağı da düşünceli. Bir şeyleri sorguluyor, üzgün gibi durmuyor ama. Kendini sorguluyor sanki. Bu genci burada çok kez görmüştüm. Yanında ya kız arkadaşları olurdu ya da her zamanki arkadaşları ile umarsızca eğlenirlerdi. Bu sefer buraya tek başına gelmiş. Düşüncelerinin derinliği kıyıya vuruyor adeta. Sanırım gerçekten de kendini sorguluyor.

Bu genci pek sevmem ben. Buraya daima farklı kızlarla gelir. Arkadaşları ile anca buraya gelirler, boş konulardan konuşur, umarsızca gülerler. İşe de pek gitmez, hayatında önemli bir gayesi yoktur. Sevmek desen ne buraya getirdiği kızların herhangi birine aşık olmuştur ne de karşısında ağlayabileceği bir arkadaşı olmuştur.

Zamanında öğretmenlik yaparken çok gördüm bu çocuklardan. Çok üzülürüm onlar adına. Hiç var olamamıştır böyleleri. Ziyat olmayı bekleyen koca bir ömür vardır önlerinde. Üstelik en güzel hayatı yaşadıklarına ve her şeye sahip olduklarına inanırlar.

Kıyıya dalgalar daha sert vuruyor artık. Gencin yüzüne tokat atarcasına. Çok acımasız ve çok acınası. Gerçi gençliğimde ben de böyleydim. Bir gün bir arkadaşım ile konuştum. Gezip görmüş ve hayalleri olan biriydi. Bana hayatının nasıl gittiğini anlattı. O an anladım ki ben hiçbir zaman var olamamışım, ancak okuldan eve evden okula gidip geliyordum. Onunla konuştuktan sonra aklım çok karışmıştı. Sürekli derin düşüncelere dalıp gidiyordum. Bir dostuma içimi dökeyim bari, dedim. Ama dostum da yoktu. Daha var olmayı bile başaramamışım. O an karar verdim işte. Ben bu hayatı yaşayacağım. Asla geç kaldığımı düşünmemiştim bu konuda ki geç de kalmamışım. Ama başta başaramamıştım. Hayatıma giren bir kadına aşık olmak istedim, olmadı; bir dostum olsun, dedim; onlar da benim gibilerdi. Haliyle dost da edinmemiştim.

Daha sonra çareyi inanmakta buldum. Çevremde Müslüman çoktu. Onlardan İslam'ı öğrendim. İslam hakkında konuşmalarını dinlerken anladım ki ben kendimi ancak İslam'da bulabilirim. İslam'ı biraz daha tanıdıktan sonra Müslüman oldum. Dua etmeye başlamıştım. Dualarımda kalbimden dudaklarıma yükselmek isteyen sözlerime teslim oluyordum. Allah'la konuşmak bana en iyi gelen şeydi. O Sevgili'nin sesini şu dalgalarda buldum, rüzgarın sesinde dinledim, yağmurun sesinde hissettim zaman zaman. Allah'ta ümit beklemek aşk halini almıştı bende. Akıl ve irademin çatışmalarında hemen Allah'a sığınardım. "Zayıfım, acizim." diyordum. "Yalnızca sana sığınabilirim." Dua ettikçe kendimi Allah'a teslim ediyordum. Huzurumu ancak onun katında buluyordum. Duanın en has noktasının bize nüfuz eden bir kıvılcım olduğunu düşünürüm. Bu kıvılcımın insana tesiri bir güneş gibidir. Her zaman usulca kalbimdeki buzları eritiyordu. Dualarım her zaman bende benim üstümde bir dil olmuştu.

Kendimi bu İslam dünyasının bu ümitli kollarına bırakırken bir de dost edinmişim. Biraz zaman aldı tabii. Okuduğum kitaplardan öğreniyordum ki Mikelanj, Beethoven ya da Russo gibi önemli kişiler hep dost aramışlar kendilerine. İslam'a inanmaya başladığımda yalnızca öbür tarafı yaşıyordum zihnimde. Ama dost edinince bu dünyada da var olabilmeye başladım. Yine de bir şeyler eksikti. Dua ederken bir şeyi anlamıştım. Dostluk yalnızca insanla insan arasında aranmaz. Şu önümdeki Ege de benim dostumdur. Bu esen rüzgar da beni dinler. Yıllardır aynı yerinde duran ağaçlar zaman zaman en büyük dert ortağım olur. Şu gözümün önündeki ağaçlarda, denizde, yağın yağmurda, esen rüzgarda bir dost yüzü gizliymiş meğer. Bu yüzü göremezdim önceden. Tabiatın bu değerli dostlarının yüzünü göremeyenler körmüş adeta. Bir dağın dostane yaklaşımını nasıl olur da göremez insan? Ağlarken bile bize teselli veren ağacın o sıcak tebessümünü nasıl hissedemezler? Bak; şu karşıdaki genç, eminim duymuyor dalgaların verdiği tesellileri. Oysa Ege haykırıyor sessizce. Onun yaşlarındayken ben de böyleydim ama.

Dilsizdim, kördüm, duymuyordum... Şu dalgaların tesellisi çok olmuştur bana. Ne zaman yalnız olduğumu düşünsem kolunu omzuma atar. Tabiatın dışında insan dostlarım da oldu elbette. Yine de tabiatın yeri bende bir başkadır. Kendimi bu denize açınca tek kurtarıcı Dost'a da kavuşurum. Biraz Ege'yle dertleştikten sonra ruhum Allah'ın sohbetine erişir. Tam da bu noktada yine en güzel dostu edindiğimi anlarım. Ve her seferinde aynı cümleyi kurarım: Dünya güzelmiş çünkü o büyük Dost güzel.

Tabiatla dost olma yolunda ilerlerken aşkla tanıştım. Aşk ızdıraplarla doluymuş. Ancak öyle bir ızdırap halidir ki bu ızdırabı çektikçe insanın gönlü huzur doluyor. Aşk bir yandan ızdırabıyla gönle huzur verirken bir yandan da insanın aklını esir eder. Aşkın bir hürriyeti vardır. Onun uğruna istediğin şeyleri feda edebilirsin, aklın bile erişemeyeceği derinliklerde kendini arayabilirsin... Ancak bir şartı vardır bu hürriyetin: aklın zincirlerinden sıyrılacaksın. Aklını terk edip aşk hürriyetine kavuştuğumda bu akılsızlık hali beni bu dalgaların kenarına bıraktı. Eğer kendimde aşk denizine açılacak gücü bulamasaydım gönlümdeki ızdırabı bu kıyıda toplayan apansız bir fırtına ile burada helak olacaktım. İşte bu fırtınalar "hayat" dediğimiz şeyin ta kendisidir. Aşk, insan yüreğine her girişinde bir savaş veriyor ölümle. Ancak her seferinde mağlup oluyor. Çünkü ölüm aşktan çok daha güçlü. Ölümün yokluk olduğunu sanıyoruz, korkuyoruz ondan. Ancak ölüm yokluktan daha korkunçtur. Yokluğu şu genç de yaşıyor ancak farkında bile değil. Hiç aşık olmamış, aşkın hürriyetine erişememiş, akılsızlığın götürdüğü kıyıda bir kez bile o fırtınaya maruz kalmamış bir insan sizce hiç var olabilmiş miydi? Bu yaşanan şeye hayat denir miydi hiç?

Bunlar da var olamadılar işte. Var olmak öyle bir deryadır ki her kıyısında ayrı bir cennet gizli. Var olmak deryasına bir defa daldın mı o deryanın her bir damlasına hayran kalırsın, her birinde bir kez daha var olur, bir kez daha hayat bulursun; gönlün o damlaların birinde bir kıvılcım bulur, o kıvılcım bütün buzlarını eritir. Kendini bu deryaya bırakınca buluyorsun huzuru, hissediyorsun ruhunu, anlıyorsun varlığını.

Var olmak için var olmayı istemek de gerekir. Kendi kendine, durup dururken var olamaz insan. İçinde bir istek olmalı. Öyle bir istektir ki bu bazen seni yalnız bıraksa da aldığı her nefesi ızdırap haline getirse de memnun olur, hoş karşılırsın. Bilirsin ki bunlar bu yolda çıkan engeller değil, senin yoldaşındır.

/ Şerife Karınca

Akşam ve Düşlerim

Bir yer

Vardı bir yer

Mavi göklerde bulutlarla benim oynadığım

Güllerin çokça tecessüs ederek kaçtığı yer

Veya gerçek ile hep yan yana kardeş görünen

Düşlerin bizlere içten gelerek güldüğü yer.

İçten

Veyahut

Hayalinden?

Ah düşüm ah! Ne kadar bende güzelleşmiştin

Ve de güldün bize sen, sen gülerek gitmiştin.

Bir yer

Düşte sandım

Ama akşam ile yandım.

Akşam

Görünenden daha gerçek bana akşam ebedi

Peki gündüz?

Kaplamaz asla benim akşamımın tek yerini.

Sol yanımdan

İki göz baktı benim düşlerimin içlerine

Fark edersem kaçacakmış sanırım en derine

Tâ uzaktan

Gözler

Geçiyor düşlerimin, akşamımın tek yerine.

Bilsen,

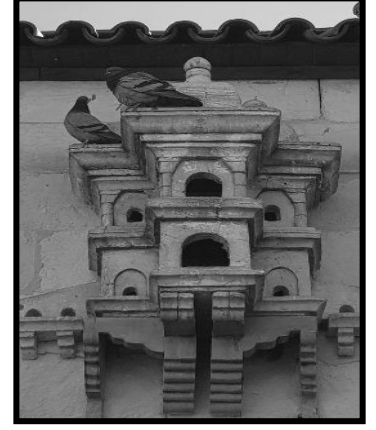
Gözlerinden ne divanlar ne şairler geçiyor,

Gözlerin uğruna, akşam yeni yüzler alıyor

/ Emre ÇAĞİN

Merhametin Gölgesinde Bir Medeniyet

/ Özde TARHAN

Merhamet sözcüğü Arapçadaki “rahim” sözcüğünün mastar halidir. Rahim, şefkat etmek kucaklamak anlamına gelir. Türk Dil Kurumu’na göre merhamet, birine karşı duyulan acıma hissi beterinden hissedilen üzüntü anlamına gelir. Merhamet üç aşamadan oluşur :

- Birincisi acıyı çeken kişinin farkında olmaktır.
- İkincisi acıyı hafifletmeyi için istekli olmaktır.
- Üçüncüsü de acıyı azaltmak için eyleme geçmektir.

Her insanda merhamet duygusu vardır. Aynı zamanda her insanın, her canlının merhamete ihtiyacı vardır. İnsanın yaşadığı toplum ve kültür merhamet duygusunu farklı yönlere yönlendirebilir. Bu durumun en güzel örnekleri Osmanlı medeniyetindedir. Ecdadımız; cami, saray, çeşme, türbe, mescit gibi yapıların duvarlarına - sevgi ve şefkatin sembolü olarak - kuş evleri inşa etmiştir. Sokak hayvanlarına bakması için insanlar görevlendirmiş aynı zamanda bu insanlar da mağdur etmemiştir ecdadımız maaşları ödemiştir. Ecdadımız sokak köpeklerini dahi unutmamış, kasaplara köpeklerin karnını doyurmak için aylık paralar ödemiştir. Osmanlı’da göç ederken yaralanan leylekleri ve diğer kuşları tedavi etmek için Dünyanın ilk leylek hastanesi açılmıştır. Bu hastanenin adı “Gurbahane-i Lakkakan”dır ve “Düşkün Leylekler Evi” olarak da bilinen bu hastanede leylek, karga, baykuş gibi bir çok kuş türü tedavi edilmiştir.

Peygamber Efendimiz “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” buyurmuştur. Bu hadisten yola çıkarak Osmanlı’da ecdadımız ihtiyaç sahibi kişiler için aşevleri, darülacezeler açmış; borcu olan insanların borcunu ödemiştir. Borç ödeme işlemini şöyle yaparlardı : Bir bakkala gider veresiye defterini isterlerdi rastgele bir sayfasını seçer ve borcu ederlerdi. Bu sayede borcu ödeyen kişi tamah duygusundan , borcu ödenen kişi aciziyet ve mahcubiyet duygularından bir nebze olsun kurtulurdu. Aynı zamanda Osmanlı’da camilerin yakınlarına sadaka taşları inşa etmişlerdir insanlar hava karardığı zaman bu sadaka taşlarına para bırakır, ihtiyaç sahipleri de ihtiyaç duydukları kadar parayı alır, fazlasını bırakırlardı. Bu örneklerden de anlayacağımız üzere Osmanlı merhametin medeniyeti olmuştur. Merhamet ecdadımızın bize en büyük mirasıdır.

Şimdi sizlere bir kısas anlatmak istiyorum.

İstanbul’da güneşli bir sabah. Topkapı Sarayı’nın avlusunda bulunan has odanın kapısı açıldı ve uzun boylu bir genç bahçeye doğru ilerledi. Bu genç Kanuni Sultan Süleyman’dı. İşlerinden vakit buldukça bahçeye çıkar Ağaçların yeşilliğini ve denizin maviliğini seyredirdi. Yine Böyle bir günde bahçedeyken Ağaçların birkaçının yapraklarının buluşmuş olduğunu fark etti ve aklına ağaçları ilaçlamak geldi. Fakat birden durakladı. Ağaçlarda karıncalar vardı, karıncalar da can taşıyordu. Onlara zarar vermek doğru muydu? Bir türlü işin içinden çıkamayan Kanuni b hocası Ebusuud Efendi’ye kafasını karıştıran bu meseleyi danışmaya gitti. Hocası odasında yoktu bunun üzerine Kanuni kafasını karıştıran bu soruyu bir kağıda yazdı ve hocasının rahlesinin üzerine bıraktı. Hocası Ebusuud Efendi odaya geldiğinde kağıdı okudu ve Kanuni’ye bir not yazdı. Kanuni odaya geldiğinde hocası odada yoktu ancak Kanuni hocasının bıraktığı notu fark etti. Notu okudu ve tebessüm etti. Kağıtta Kanuni’nin sorusu vardı. Kanuni, hocasına şöyle soruyordu:

“Meyve ağaçlarını sarınca karına
Günah var mı karıncayı kırınca.”

Hocası Ebusuud Efendi sorunun altına şu cümleleri eklemiştir :

“Yarın Hakk’ın Divanına varınca

Süleyman’dan hakkını alır karınca !”

Evet bu kıssadan anlayacağımız üzere merhametin biz o kadar büyük olmalı ki küçücük bir karınca dahi bunun dışında kalmamalı. Bu ahlak ile ahlaklanan Kanuni Sultan Süleyman küçücük bir karınca karşısında duraklatılmış ve onu incitmekten sakınmıştır.

Mevlana “Şevkat ve merhamette güneş gibi ol.” demiştir. Mevlana’nın bu sözüne birlikte bakalım. Hepimizin de bildiği gibi merhamet ve şefkatin yuvası vicdandır. Vicdansız insanlarda merhamet ve şefkate rastlanmaz. Güneşin bir özelliği ise dünyayı ışıklarıyla sarması ve her yere - en ücra köşelere dahi - ışığını ulaştırılmasıdır. Mevlana, bu sözle vicdanımızın çok geniş olması gerektiğini ve merhametimizle tüm dünyayı sarmamız gerektiğini anlatmıştır. İşte bu ahlak ile ahlaklanan ecdadımız Dünya’nın büyük bir kısmını fethetmiş ve sevgisini, merhametini, şefkatini fethettiği her yere götürmüştür. Günümüzde ise bizler sevgimiz ve merhametimizle tüm Dünya’yı sarmalı gönülleri şefkat ve merhamet ile fethetmeliyiz.

Fırtınadaki Fidanlar

Geride kalanlar kimdir? Cevap için önce geride kalanlar ile artık bir bütün olmuş savaştan bahsedelim. Savaş, devletlerin arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle ilişkilerini kesip birbirlerine karşı orduyla giriştikleri silahlı bir eylemdir. Ancak Aytmatov'un eserlerinde savaş kimi zaman Sultanmurat'ın babasını çalan bir hırsız, kimi zaman Tolganay'ın eşini ve oğullarını öldüren bir katil olarak karşımıza çıkar. Bu katil, öldürdüklerinin ardında büyük acılar ve insanlar bırakır. İşte bu insanlar geride kalanlardır. Ne olursa olsun ayakta kalması, fırtınaya göğüs germesi gereken fidanlardır.

Geride kalanlar sadece savaşın ardında kalanlar değildir. Bazı zamanlar bir insanın ardında da kalabilir insan. İnsanın en sevdiği, güvendiği kişiler yanında yoksa da kendini geride kalmış hissedebilir. Çünkü sosyal bir varlık olan insanın en temel ihtiyacı sevdiklerinin yanında olmasıdır. Güvenebilmek ve desteklenmek bir nimettir insanlar için. Peki ya bu nimet verilmeden dünyaya gelseydik nasıl olurdu? Cengiz Aytmatov'un 1973 yılında yayımladığı Beyaz Gemi adlı eserinde bu konuyu işlemiştir. Beyaz Gemi romanındaki çocuk anne babasını hiç tanımamış, onu küçükken terk etmişlerdir. Çocuk Mümin Dede'si ve üvey ninesiyile beraber yaşamaktadır. Ailesinden görmesi gereken ilgiyi onun yanındaki tek kişi olan Mümin Dede'den almak zorunda kalmıştır. Ebeveynleri hakkında sadece annesinin şehirde bir aile kurduğunu, babasının ise bir gemi kaptanı olduğunu bilmektedir. Çocuk Isık Göl'de gördüğü beyaz turist gemisini babasının kullandığını düşünmektedir. Her seferinde kendini görmek için geldiğini umarak toplam beş dakika görünen bir gemiyi görmek için şeyi yapabiliirdi. Çünkü çocuk için o sadece bir gemi değildi. Hayal dünyasında babası için ayırdığı kocaman alanda tek başına duran umut ve belki de ihtimaldi... Aytmatov "En işe yaramaz ancak hayatta olan bir baba, en ünlü ama ölmüş bir babadan bin kere daha iyidir." demiştir. Gerçekten öyledir. Çünkü sevdiği insanların onun yanında olmasa dahi bir yerlerde hayatta olduğunu, yaşama devam ettiğini bilmek büyük bir farklar yaratabilir insanda. Belki de tüm bunlar o geride kalmışlığın ardından çocuğu hayata bağlayan tek şeydir. Belki de çocuk, bir gün babasına kavuşabilme umuduyla ayakta kalmıştır...

Her yazar kelimeleri kendi eserlerinde yeniden anlamlandırır. Her birinin anlatış şekli, kelimelerle dans etme şekli birbirinden farklı olmasına rağmen hepsi aynı noktaya çıkar. Aytmatov da geride kalanlar tanımını az önce bahsettiklerimizden de çıkarılabilecek üzere kendi eserlerinde açıklar. Aytmatov'un eserlerindeki en geniş konu olan geride kalanlar, her eserinde büyük küçük demeden yerini almıştır. Hâl böyle olunca tanım anlamak da daha edebi ve eğlenceli olmuştur. Geride kalanları Aytmatov bize Cemile'nin, Sultanmurat'ın, Çordon'un yürek burkan trajedisinin kapisını aralayarak anlatır. Onlarla beraber anlarız geride kalanların gerçekten ne demek olduğunu. En unutulmaz eserlerinden olan 1963 yılında yayımladığı Toprak Ana adlı eserinden yola çıkalım. Toprak Ana, ikinci dünya savaşı sırasında Kırgızların yaşadığı trajedilerin kısa bir kesitidir. Hikayeyi dinlediğimiz Tolganay çocuklarının iyi bir yaşam sürdüğünü düşünerek mutlu bir hayat sürerken insanlığın kan davası olan savaş patlak verir. Tolganay'ın eşi ve çocukları sırayla cepheye çağırılır. Tolganay ve gelini Aliman işte o anda geride kalan olma yolunda ilk adımlarını atmışlardır. Bir anne olarak "Belki sağ dönerler." Diyerek o küçücük umuda tutunur. Bu sırada Tolganay ve Aliman savaşın görünmeyen yüzünde büyük roller oynamışlardır. Cephenin arkasında kanının son damlasına kadar savaştıkları sırada eşinin ve oğullarının ölüm haberini alır. Tolganay artık tam anlamıyla bir geride kalan olmuştur. Tolganay, bu acıların ardından "Söyle bana toprak ana, gerçeği söyle: insanlar savaştan yaşamazlar mı?" diyerek yakarıшта bulunmuştur.

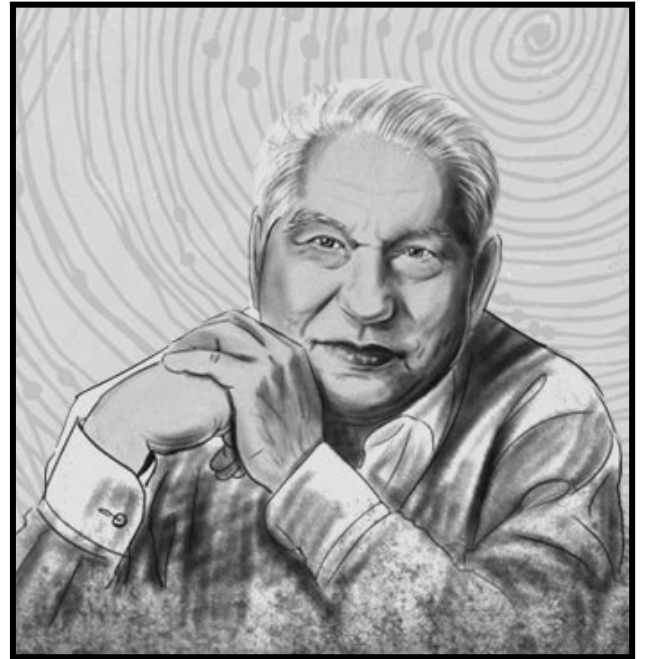
Geride kalanların psikolojilerini işlemek oldukça zordur. Güçlü bir empati yeteneği ve kahramanın düşünceleriyle bütünleşmeyi gerektirir. Birkaç gün önce gördüğün insanı bir daha hiç göremeyecek olmak, durumundan bir haber olduğun insanların ölmemesini ummak, taklidi ve anlatılması zor bir savaş psikolojisidir. Bu psikolojiyi gelecek nesillere aktarmak da oldukça zor bir iştir. Bu işi biraz da olsa kolaylaştıran bazı yöntemler vardır. Bunlardan biri yaşadıklarından yola çıkmaktır. Birçok yazar kahramanlarına yaşadıklarından yola çıkarak hayat vermiştir. Aytmatov, bu tür kahramanlar da yazdığını bir röportajında şöyle belirtmiştir.

Muhabir: resim yapan Cemile'nin kayını sizsiniz sanıyorum.

Aytmatov: evet, evet biraz benim. Sultanmurat da aslında biraz benim, diyerek cevap veriyor.

Aytmatov'un küçükken yaşadıklarına biraz kulak verirse ne demek istediğini daha iyi anlayabiliriz. 1928 yılında doğan Aytmatov, ilk 6-7 yılını Beyaz Gemi eserindeki çocuk gibi babasından ayrı geçirmiştir. Ardından babasıyla kavuşan Aytmatov, çok geçmeden tekrar babasıyla ayrılmak zorunda kalmıştır. O da kitabındaki kahramanlar gibi baba hasretini çok küçükken deneyimlemiştir. Ayrılığın ardından babası Törekul Aytmatov o zamanın siyasi güçleri tarafından öldürülmüştür. babasının ölümünden sonra babaanesi Ayımkan, Aytmatov üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. Aytmatov'un anlattıklarına göre babaanesi Cemile'nin kaynanasına benzemektedir. Sultanmurat romanında Sultanmurat'ın erken yaşta yardım etmek için çalışmaya başlaması Aytmatov için de benzerlik göstermektedir. Aytmatov'un eserlerini inceledikçe benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Belki bundan dolayı Aytmatov'un eserlerinde her zaman üstü kapalı da olsa bir özlem ve geride kalmışlık işlenmektedir. Belki de Aytmatov eserlerinde kendini yazmıştır...

İşte Aytmatov için geride kalanlar bahsettiklerimin tümüdür. Bazen umut aramak için İlk Öğretmenim adlı eserinde "Evet, kış bastıracak; ayazlar, kar fırtınaları çıkacak ama en sonunda gelecek olan yine bahardır." demiş. Bazen hissedilenleri özetlemek için "Korkunç bir şeydi bu. Her dakika herhangi bir evin çatısından yeni bir ölüm haberinin çığlıkları yükselbilirdi." demiştir. Aytmatov, anlattığı hisleri yönlendirebilen güçlü ve umutlu geri kalanlar yazmıştır. Tıpkı fırtınada kalmış ince fidanlar gibi...

/ Dudu Naz AKDAŞ

Cengiz Aytmatov'un Eserlerinde Kadın/ Analar

Toplumun sağlam temeller üzerine inşa edilmesinde ve sağlıklı gelişim göstermesinde kadın önemli bir yere sahiptir. Kadın toplumun neredeyse her şeyidir. Kadın toplumun kurtarıcısıdır. Her toplumun kendine özgü inançları, kültürel değerleri ve sosyal siyasi hayatları bulunmakta olup bu toplumların kadın algısı da kendine özgü değerler içerisinde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Aslında kadınlar el üstünde tutulması gerekirken tarihsel süreç içerisinde var olan toplumlarda maalesef hep ikinci sınıf varlıklar olarak görülmüş ayrımcılığa ve şiddetin her türlüüne maruz kalmıştır.

Eski Türk toplumlarına baktığımızda ise kadınlar hakları olmayan pasif bir gruptan çok uzaktır. Sosyal ve siyasi hayatın her noktasında yer almıştır. Eski Türk toplumunda kadına verilen değer Dünya da gösterilen değer aksine daha ön plana çıkmaktadır. Öreğin hükümdarın yanında hatunu da resmi törenlere katılmış, elçileri karşılamış ve yeri geldiğinde devletini temsil etmiştir.

Cengiz Aytmatov'un eserlerinde ise kadın farklı şekillerde karşımıza çıkar. Kadın erkeğin yanında en büyük yardımcı, savaşlarda alp, yiğide sevgili, evde anne, hakanın yanında hatun, savaşta kocasını bekleyen evinin bekçisi olarak görülür. "Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır." sözü Aytmatov'un eserleri içinde söylenilebilecek en iyi sözdür. Yazar kitaplarında geçen kadın karakterleri sadece yaşanan dönemden ele almamıştır. Doğaya ait olan veya mitolojik yapıda kadın karakterlerde bulunmaktadır. Mesela Beyaz Gemi adlı eserindeki Geyik Ana ya da Toprak Ana eserindeki Toprak Ana buna en iyi örnektir.

Beyaz Gemi romanında Aytmatov yetim bir çocuk karakter üzerinde durmuştur. Çocuğa sahip çıkan Mümin adında bir ihtiyardır. Çocuk her zaman anne özlemi ile yaşamak ve hayal ettiği dünyada kendisine yeni uğraşlar bulmak istemektedir. Kendi hayal dünyasında yaşadıklarıyla annesizliğin ne kadar acı olduğunu romanın şu bölümünde dile getirmektedir. "Bir de pis huyu var dananın. Anasının bütün sütünü emiyor, tüketiyor. İnek anasıdır. Anlıyor musun? Hiç sütüne acır mı o? Anladın mı? Analar hiçbir şey esirgemez çocuğundan." Başka bir bölümde ise "Acıkmişler mis gibi yemek kokusu yayılıyor sokaklara, her şey hazır, çocuklar sevinç içinde koşuyorlar. Anneleri onları bekliyor. Annelerin yüzlerinde tatlı bir gülümseme var. İnsan her derdi unutup bu gülümseme karşısında, anneler rahat mıdır rahatsız mı önemli değil çocuğuna gülümser her zaman. Anne kız, anne azarlar ama anne gülümser çocuğuna."

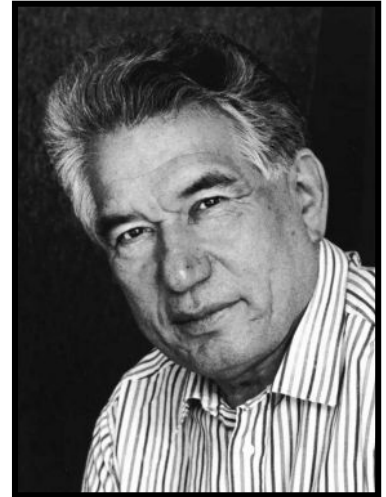
Romanda geçen bir diğerk kadın tipi ise Bükedir. Türk toplumunda kadından beklenen belli başlı görevler vardır. Bunlardan en önemlisi ise çocuk doğurmasıdır. Neslini devam ettiremeyeceği için toplumdan baskı görmekte ve kocası tarafından şiddete maruz kalmaktadır Bükedir. Çocuk için anne ne kadar önemliyse teyzesi Bükedir için çocuksuz olmak o kadar zordur. Bunu yazar romanın şu bölümünde dile getirmektedir: "Bükedir teyzenin keyfi çok az yerinde olurdu. Yüzü asıktı, teyze sinirliydi; dünyayı görmüyordu gözü. Çocukla ilgilenecek hali yoktu kadının. Başında türlü belalar dolaşırdı Bükedir teyzenin. Kocakarı: "Çocukları olsaydı bambaşka bir kadın olurdu Bükedir." diyerek çocuğunda kadın için önemini anlatıyor.

Toprak Ana romanında ise Tolğanay adlı kadının savaştan önce ve savaş sırasında yaşadığı olaylar anlatılmaktadır. Aslında roman savaşı anlatmaz. Daha çok savaşın gerisinde kalmış kadınların acısını anlatır. Nasıl ki erkekler cephede savaşmış ölüyorsa, kadınlar da onlardan gelecek haberle ölüp ölüp dirilmektedir. Bunu şu satırlardan daha iyi anlayabiliriz: "İşte o an anladım ki bir ananın mutluluğu milletin mutluluğundan doğuyor." Yani bir milletin mutlu olması demek o milletin analarının mutlu olması demektir. Savaştan önce yaşayan anne sevdikleriyle beraber mutluluk içinde yaşayacaktır. Ve şüphesiz en çok mutluluğu çocuklarının yanında olmasıdır.

Yazarın Gün Olur Asra Bedel kitabında ise kadınlar savaşçı ve emekçi tiplerdir. Savaş herkesi içine aldığı gibi bu kadınları da dertlerinin içine almıştır. Boranlı'ya geldiğinde çok güzel bir kadın olan Zarife'nin yüzü artık zor iklim şartlarında bütün gün kocasıyla birlikte tren yolunda çalışmaktan adeta kavrulmuş gibidir. Yazar bunu şu şekilde dile getirmektedir. "Yazın korkunç sıcaklığında yangından çıkmış fidan gibi kavrulmuş olan Zarife'nin saçları diplerine kadar yanık rengini almış dudakları da kararır çatlamıştı." Zarife'nin bu kararlılığını ve fedakarlığını gören Yedigey'in duyguları ise şu şekilde ifade ediliyor. " Kadının fedakarlığı, bağlılığı, dayanma gücü, mücadelesi onu hem şaşırtıyor hem de saygı hissi uyandırıyor. Zarife fırtınadan kanatlarıyla yuvasını korumaya çalışan bir ana kuş idi."

Kitaptaki bir efsanede geçen diğerk kadın tipi ise Nayman anadır. Nayman ana bir gün oğlunun mankurt olduğunu öğrenir. Kahrolur. Bir ana olarak bunu kabullenemez. Yazar Nayman ananın duygularını şu şekilde ifade eder." Ana yüreği böyle düşündürüyordu. Başkaları gibi oğlunun başına gelenlere bir şey yapmadan katlanamaz. Kendi canından kendi kanından olan oğlunu kölelikle bırakıp gidemezdi. Belki oğlu doğduğu yere dönünce aklı başına gelir, çocukluk günlerini hatırlayabilirdi." diyor yazar.

Ana yüreği işte bırakamıyor oğlunu ellere.

/ Cennet Naz KISA

Söğüt Ağacı

*Ne olur kesme saçlarını sevgilim
Birlikte güldüğümüz gecelerin akşamında
Uçlarında sallanmak isterim
Bir söğüdün dalgalandığı yaz akşamında
Yıllanmış felaketimle savrulurum
Kısacık yaz yağmurunda
Gerçi bilmesen de
Sana şimdilerde de vurgunum
Ellerin başka ruhlarda gezindiğinde de
Ama ne olur sevgilim
Uzat kısacık kestiğin saçlarını
Çünkü ben hayat boyu bir yaprağın ucunda süzülürüm
Olur da bir gün ölmek istersem
Kendimi saçlarının uçlarına asarım
Ama sevgilim şimdilerde saçlarından
Ne söğüt olur ne darağacı*

/ Ayşenur BOZOĞLU

GAZEL - I -

*Beni candan usandırdı, cefâdan yâr usanmaz mı?
Felekler yandı âhımdan, murâdım şem'i yanmaz mı?*

*Kamu bîmârına cânân, deva-yı derd eder ihsan
Niçün kılmaz bana derman, beni bîmarı sanmaz mı?*

*Şeb-i hicran yanar cânım, döker kan çeşm-i giryânım
Uyadır halkı efgânım, gara bahtım uyanmaz mı?*

*Gûl-i ruhsârına karşı, gözümden kanlu akar su
Habîbim fasl-ı güldür bu, akar sular bulanmaz mı?*

*Gâmım pinhan dutardım ben, dedîler yâre kıl rûşen
Desem ol bî-vefâ bilmen inanır mı inanmaz mı?*

*Değildim ben sana mâil, sen ettin aklımı zâil
Bana ta'n eyleyen gâfil, seni görgeç utanmaz mı?*

*Fuzûlî rind-i şeydâdır, hemîşe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdır bu sevdâdan usanmaz mı..*

*Fuzûlî
(1483 - 1556)*